

VONDeLing

Tijdschrift van het Vicariaat ONDerwijs

Nr 26 – april 2018

Redactioneel

Beste collega's

Het laatste trimester vangt aan, met Pasen nog in het hart en de paasvakantie als wel-
doend pauzemoment achter ons. Ik wens ieder van u een goed trimester toe!

De COBES-verkiezingen naderen hun ontknoping. Voor ons bisdom betreft het geen lijst
met te verkiezen kandidaten, maar een kandidatenlijst die al of niet op instemming kan
rekenen. Ik dank nu reeds al diegenen die zich op deze lijst hebben willen engageren,
net zoals ik nu reeds het grote aantal besturen dank die de moeite hebben genomen om
de kiesenveloppe te verzenden. Dat alles getuigt van veel betrokkenheid. Die algehele
betrokkenheid wil ik samen met het nieuw-samengestelde COBES mee helpen omvor-
men en versterken tot blijvende verbondenheid. Net zoals het vicariaat wil COBES im-
mers een dienstbare draaischijf zijn. Aansluitend hierbij dank ik Guido François, direc-
teur schoolorganisatie, en Fons Nuyens voor alle inspanningen voor onze bestuurders, in
het bijzonder op het niveau van de BOS-
ontwikkelingen.

Bestuurders hebben de taak een kwaliteits-
vol kader te creëren voor een kwaliteitsvolle
vorming. De pedagogische begeleidings-
dienst van onze regio heeft de taak die vorm-
ing te voorzien van kwaliteitsvolle begelei-
ding. Ik wens onze regiodirecteur Peter Op 't
Eynde, de niveaucoördinatoren en alle peda-
gogische begeleiders te bedanken voor alles wat zij doen. Hun grote inzet en gedreven-
heid zal blijken uit het visitatierapport van de pedagogische begeleiding Vlaanderen-
breed, waarvan we nu al mogen weten dat het positief zal zijn. Dank voor jullie steun
aan de scholen.

Een vicariaat is een kerkelijke instantie. Het spreekt dan ook voor zich dat ook het pro-
ject van de katholieke dialoogschool een prioriteit is, net zoals de ondersteuning van de
pastorale werking in scholen. Wat zou al ons werk in onderwijs, vorming en scholen zijn
zonder ziel? En wat zou de katholieke dialoogschool zijn zonder gedegen godsdienstin-
spectie en -begeleiding? Dank aan allen die hier verantwoordelijkheid dragen.

Ik rond dit woord af met het grootste woord van dank, een woord van dank dus voor u,
directeur en bestuurder, diegenen die heel concreet instaan voor de kwaliteit van on-
derwijs en het welzijn van de school. Dank voor uw engagement, voor alles wat u bete-
kent, voor het feit dat u ook dit nieuwe trimester opnieuw het beste van uzelf zal geven!
Moge God zoveel goede inzet ondersteunen en zegenen!

Hartelijk

Jürgen Mettepenningen, bisschoppelijk afgevaardigde voor het onderwijs

Colofon

Digitaal tijdschrift
van het
Vicariaat Onderwijs
Aartsbisdom
Mechelen-Brussel

Frederik de Merodestraat
18, 2800 Mechelen

Tel: 015 29 84 01 (02)

Fax: 015 29 84 03

E-mail:

info@vikom.be

Website:

www.vikom.be

Versijnt 4 keer per jaar.

Redactie:

Guido François

Jürgen Mettepenningen

Tekst + Foto's: Guido François
(tenzij anders vermeld)

Foto JM blz 1: ©Christof Ketels

Ver. uitgever:

Jürgen Mettepenningen

Inhoud:

Redactioneel	1
Actualia	2
Vieringen, conferenties	8
Personalía	29
Katholieke Dialoogschool	31

Actualia

Vorming voor bestuurders

Op 22 februari 2018 vonden in het Diocesaan Pastoraal Centrum Mechelen (DPCM) nog enkele vormingen plaats voor schoolbestuurders in het kader van Bestuurlijke Optimalisering en Schaalvergroting: **'BOS en Personeel'** en **'BOS en Financiën en Boekhoudkundige aspecten'**. Beide thema's spraken samen een vijftig à zestig bestuurders aan.

Tijdens dit schooljaar is er nog één vormingssessie gepland, op **maandag 7 mei 2018 om 19u** in het DPCM. Het thema is **'BOS en Patrimonium'**. Inschrijven kan zoals steeds via www.nascholing.be.

Voor het volgende schooljaar wordt het vormingsprogramma nog verfijnd. In elk geval is er weer een **masterclass** gepland en vormingssessies over **'BOS en Preventie'**, **'BOS en Missie, Visie en Kernwaarden'**, **'BOS en Organisatiestructuur'** en **'BOS en Organisatiecultuur'**. Mogelijk wordt ook een aantal thema's van dit schooljaar herhaald, indien blijkt dat er voldoende belangstelling voor is.

Verkiezingen COBES

In het vorige nummer van VONDeLing en in tal van Nieuwsbrieven van Katholiek Onderwijs Vlaanderen werden de schoolbesturen de laatste weken opgeroepen om kandidaten voor te dragen voor de verkiezingen van nieuwe Comités Besturen (COBES) in elk bisdom. De kandidaatstellingen kwamen mondjesmaat binnen, en de respons bleef wat

onder de verwachtingen. Op die manier kwam zowat elk bisdom aan een kieslijst met het maximaal aantal toegelaten kandidaten. De procedure voorziet daarom in het systeem van lijststem. Elk bestuur ontving de lijst van kandidaten van zijn bisdom en kan tot uiterlijk 19 april 2018 de lijst terugsturen met aankruising van al dan niet akkoord met die lijst. Indien de helft + 1 van de besturen akkoord gaat met die lijst, zijn die kandidaten allemaal verkozen en kunnen zij begin mei nog enkele leden extra coöpteren om bepaalde evenwichten te respecteren. Graag roepen we uw bestuur op zeker de lijst terug te sturen naar Jürgen Mettepenningen.

Schoolbestuurders bij elkaar tijdens de ontmoeting in het Vicariaat Onderwijs op 16 januari 2018

Ontmoetingsavond voor schoolbesturen vanuit COBES en Vicariaat Onderwijs 16 januari 2018

Op 16 januari 2018 gingen een dertigtal schoolbestuurders in op de uitnodiging die het Vicariaat Onderwijs Mechelen-Brussel en het Comité Besturen (COBES) had gestuurd voor een ontmoetingsavond over verschillende actuele thema's. Aanvankelijk hadden we een ronde van drie avonden gepland met regionale spreiding, maar de locaties in Halle

Foto boven: Jürgen Mettepenningen

Foto onder: Willy Penninckx

en Leuven bleken in november en december niet zoveel aanhangers te hebben, waardoor we alles gecentraliseerd hebben in het Diocesaan Pastoraal Centrum in Mechelen.

Plenair gedeelte

In zijn inleidend woord gaf **Jürgen Mettepenningen** de aanleiding weer voor de ontmoetingsavond. Op de vorige jaarvergadering voor schoolbestuurders in januari 2017 bleek dat het Comité besturen (COBES) bijna niet bekend was bij schoolbesturen, terwijl dat participatieorgaan tentakels zou moeten hebben naar besturen. Doordat het COBES te weinig bekend is, is het ook te weinig gedragen wil het volwaardig als draaischijf tussen besturen en alle gremia binnen Katholiek Onderwijs Vlaanderen fungeren. Dat moet veranderen. Het feit dat er dit jaar verkiezingen worden georganiseerd voor de nieuwe samenstelling van de Comités besturen in elk bisdom is een opportuniteit om het belang van het COBES in de verf te zetten. De bedoeling van de ontmoetingsavond was ook tegemoet te komen aan de vraag tot meer interactie en dialoog met en tussen bestuurders.

Willy Penninckx, lid van COBES, lichtte eerst de missie toe van COBES: ondersteunen van schoolbesturen via netwerking, belangenbehartiging en informatie en vorming. Vervolgens kwamen de visie en de actiepunten aan bod. Een organogram liet de structuur zien waarbij schoolbesturen mensen afvaardigen naar het COBES (voor het organogram klik op: http://www.vikom.be/sites/default/files/imce/presentatie_cobes_2018-01-16.pptx). Vanuit dat COBES worden er leden afgevaardigd naar de verschillende adviesraden binnen Katholiek Onderwijs Vlaanderen en naar de Algemene Vergadering en Raad van Bestuur van het Vicariaat Onderwijs Mechelen-Brussel. Een aantal leden gaat naar het Vlaanderenbrede Overlegforum besturen en naar de Algemene Vergadering en Raad van Bestuur van de koepel. Een niet onbelangrijke afvaardiging, want op die manier beslissen bestuurders mee over het algemeen beleid van Katholiek Onderwijs Vlaanderen en het Vicariaat Onderwijs van hun bisdom.

Willy gaf verder een overzicht van de samenstelling van het huidige COBES en van de thema's die aan bod komen in de maandelijkse vergaderingen. **Guido François** lichtte de verkiezingsprocedure toe voor de nieuwe samenstelling van COBES en riep de aanwezigen op daar de nodige aandacht aan te schenken door bv kandidaten voor te dragen.

Tafelgesprekken

Na dit inleidende gedeelte werden de deelnemers opgesplitst in kleine groepen voor tafelgesprekken rond een aantal kerntaken. Via een doorschuifstelsel kwam iedereen uiteindelijk in elke deelgroep terecht.

1. Bekommernissen en suggesties vanuit schoolbesturen

Jürgen Mettepenningen noteerde in zijn tafelgesprekken grote tevredenheid over de wekelijkse nieuwsbrief van Katholiek Onderwijs Vlaanderen. Die vonden ze helder en inhoudelijk sterk.

Wat vorming betreft vroegen de bestuurders dat er op de website van Katholiek Onderwijs Vlaanderen en/of het Vicariaat Onderwijs een lijst van thema's zou worden geplaatst met daarbij de namen van mensen die daar vorming rond kunnen geven. Een soort vademecum, waarbij schoolbesturen aanspreekpunten hebben wanneer ze zelf nood hebben aan vorming rond een bepaald thema. In het kader van dienstbaarheid zou dat een goede service zijn vanuit de koepel.

2. Werkwijze en actualiteit pedagogische begeleiding

Peter Op 't Eynde noteerde sterke belangstelling voor zijn uiteenzetting over de nieuwe werkwijze van de pedagogische begeleiding en kreeg maar weinig vragen. Er ontstond een gesprek over de impact van BOS op de pedagogische begeleiding. Vanuit Katholiek Onderwijs Vlaanderen zou er de intentie zijn om de pedagogische begeleiding ook een rol te geven bij de ondersteuning van besturen. Die rol wil de pedagogische begeleiding wel opnemen als het gaat om de vertaalslag van de ontwikkeling van een pedagogisch beleid en om de impact van schaalvergrotere schoolbesturen op de organisatie van de pedagogische begeleiding. Nu is dat subregionaal georganiseerd en niet altijd gebonden aan BOS-regio's. De pedagogische begeleiding, die nu al te veel bevraagd wordt, zal goed nadenken op welke manier ze de besturen kan bereiken.

3. Werkwijze, ondersteuning en actualiteit Katholieke Dialogschool

Paul Vereecke noteerde enkele impressies van zijn tafelgesprekken.

“De formule om in kleinere groepen uit te wisselen werkte goed en werd ook geapprecieerd door de bestuursleden. Er was hier kans tot uitwisseling van ideeën. Voor mezelf was het een mooie en natuurlijke kans om mij voor te stellen.

Het smaakte wat mij betreft vooral naar meer. Op twintig minuten kan je hoogstens mensen “goesting” doen krijgen. Het viel mij op hoe onbekend het concept van de katholieke dialogschool nog is bij de meeste mensen. De misverstanden en vooroordelen zijn hardnekkig. De bezorgdheid van deze mensen om het teloorgaan van de identiteit is groot, ik merkte bij velen een onderliggend gevoel van onmacht en zelfs moedeloosheid: “er is geen beginnen aan”. Tegelijk merkte ik dat de ogen open gingen als ze iets meer vernamen over de feitelijke bedoeling van de dialogschool. Te vaak denken mensen dat het zal gaan om een praatbarak waarin we nog maar eens toegeven aan de oprukkende islam. Als je hen dan vertelt dat het wel degelijk net om de eigen identiteit gaat en dat de diversiteit een opportuniteit is om die identiteit op scherp te zetten, dan begint het stilletjes aan te dagen waarover het gaat.

Ik kreeg verschillende positieve reacties van mensen die in het concept van de katholieke dialogschool wel degelijk mogelijkheden zien om aan de kwaliteit van de eigen school te werken. Ik heb ook kunnen beklemtonen welke belangrijke rol het beleid (bestuur en directie) heeft als het erop aan komt de eigen identiteit ter sprake te brengen; als zij het niet doen, dan weten we waar het zal eindigen: in kleurrijke en zo ook in kleurloze scholen.”

4. Stand van zaken, ondersteuning en actualiteit rond Bestuurlijke Optimalisering en Schaalvergroting (BOS).

Tijdens of na de inleiding van **Guido François** reageerden de deelnemers met vragen of opmerkingen. De belangrijkste vraag waar ze zelf een antwoord op mochten formuleren was welke factoren het BOS-proces faciliteerden en welke niet.

Een overzicht:

- Op een bepaald moment moet je ervoor gaan. Er is het algemene gevoel dat we beter af zijn in een grotere groep, beter dan in een hoek te gaan staan en over drie, vier jaar te moeten aansluiten. De tendens is dat schaalvergroting kan helpen, vooral voor basisscholen.
- We kunnen er beter van worden dankzij de ondersteunende diensten.
- Kritische stem: er wordt nogal veel het werkwoord 'kunnen' gebruikt; er is geen garantie op verbetering. Dienstverlening

wordt het best op lokaal niveau verzorgd.

- Schaalvergroting mag geen doel op zich zijn, het doel moet zijn goed onderwijs te organiseren.
- Twijfel of er een politieke meerderheid gevonden wordt voor BOS en of er ooit een decreet komt.
- Er zijn verschillen tussen scholen die het goed doen en andere. Wat kan de motivatie zijn voor scholen/schoolbesturen die er goed voor staan om er andere scholen bij te nemen? Het basisprincipe is de solidariteit: scholen die het beter hebben, gaan er mee akkoord om tijdelijk middelen over te hevelen naar scholen die minder bevoorrecht zijn. Je kunt een solidariteitsfonds oprichten met 7,5% van de werkingsmiddelen. De financiële verantwoordelijkheid van iedere school moet blijven.
- We moeten lokale scholen de verantwoordelijkheid laten voor het pedagogische en samenwerken voor infrastructuur, boekhouding e.d.
- De wortel van incentives is momenteel nog niet duidelijk. We moeten vanuit het katholiek onderwijs druk zetten om daarin snelheid te maken.
- We stellen vast dat het BOS-proces kan lopen zonder dat er een decreet is; op sommige plaatsen is de organisatie volledig of deels uitgerold, met een regionale inbedding en visie.
- We waren het met verschillende besturen snel eens over samenwerking rond patrimonium, langlopende contracten, boekhouding en ICT. Er was snel een grote consensus op het vlak van wat men centraal en lokaal geregeld wou zien.
- In een stedelijk gebied liggen de scholen dicht bij elkaar. Daarbuiten zijn de afstanden tussen scholen groter en is de samenwerking moeilijker. Er is de vrees voor vervreemding. Je kunt dat oplossen met lokale comités om de plaatselijke betrokkenheid te garanderen. Op die manier stoot je ook het lokale netwerk niet af.
- Veel leden vrezen nu dat ze geen bestuurder meer zullen zijn. Misschien is dat een verkeerd uitgangspunt. Er is nog altijd een verankering mogelijk via lokale comités

met adviesbevoegdheid, vertegenwoordiging in de AV, een mogelijkheid om in het Huishoudelijk Reglement in te schrijven dat, wanneer een bestuurslid vervangen dient te worden, de vervanger gezocht dient te worden in dat lokale comité.

- Het competentieniveau van bestuurders gaat omhoog. Het is belangrijk dat er expertise sterker kan worden aangetrokken. Er komen ook functies bij: algemeen directeur, financieel en logistiek directeur.... Wel opletten voor hogere overheadkosten bij een grotere organisatie: elk niveau dat er bij komt, kost geld; daarnaast kan de samenwerking ook zorgen voor winsten.
- Er is nog wat koudwatervrees bij kleinere schoolbesturen; ze willen wel mee maar willen er niet veel voor geven.
- Voorbeeld van een groot bestuur: een groot netwerk, met een breed draagvlak; solidariteit die afhankelijk is van de grootte; geleidelijkheid van het veranderingsproces, lokale comités. Het is belangrijk dat ouders, leerkrachten nog altijd het gevoel hebben dat ze nog in hun school zitten (herkenbaarheid). Die boodschap moeten ze horen, het mag niet bedreigend overkomen.
- We hebben goede ervaringen met onze scholengemeenschap en staan open voor samenwerking met die scholen en besturen. Dat leidde bv tot gemeenschappelijke pedagogische studiedagen, wat ook een besparing betekende. Voor leerlingorientatie werden er oriënteringsfiches uitgewisseld. Sommige scholen denken te snel dat hun van alles wordt afgenomen.
- We komen van een tijd waarin een directeur de agenda van de raad van bestuur opmaakte, de besturen staan nu een eind verder. Dat alle directeurs aanwezig zijn op de Raad van Bestuur zal niet meer kunnen, het zal met een afvaardiging geregeld moeten worden, of ze kunnen ad hoc gevraagd worden rond dossiers die hun school aanbelangen.
- We hebben geleerd dat BOS een must is. Het moet wel geleidelijk kunnen gaan en niet van bovenaf gedirigeerd, gemoedelijker. Het BOS groeit van onder naar boven.
- Verhaal vanuit Leuven: al enkele jaren aan het praten met bijna alle schoolbesturen van BaO, SO en BuO. Er is min of meer consensus om naar één SBK te gaan.

Na het slotwoord van **Jürgen Mettepenningen** was er nog wat tijd voor netwerking bij een glaasje. Voor meer dan één deelnemer waren het initiatief en de werkvormen voor herhaling vatbaar.

Preventie in de schijnwerpers

Congres Warm water II - 6 februari 2018

Op 6 februari 2018 stroomde het Diocesaan Pastoraal centrum in Mechelen vol met 181 preventieadviseurs voor de tweede editie van het Congres Warm water. De netwerkdag werd georganiseerd door de Dienst Bestuur en Organisatie van Katholiek Onderwijs Vlaanderen, in samenwerking met Coprant.

De dienst event heeft heel veel werk verricht bij de organisatie maar was ook de dag zelf aanwezig voor het onthaal en de praktische ondersteuning. Het doel van dit initiatief was de preventieadviseurs laten netwerken en informatie te delen om het warm water

niet opnieuw te moeten uitvinden. De documenten werden digitaal ter beschikking gesteld en door de dienst event online gezet op www.nascholing.be.

Er werden 32 verschillende thema's aangeboden verdeeld over 11 verschillende lokalen; bij de thema's werd er onderscheid gemaakt tussen thema's waar voorkennis nodig was en waar weinig of geen voorkennis nodig was. 27 verschillende collega's brachten de thema's aan. Elke deelnemer kon drie sessies volgen. Het aantal inschrijvingen per sessie was beperkt tot maximum 20 personen of minder naargelang

Bijna 200 preventieadviseurs en andere geïnteresseerden op de tweede editie van Warm Water.

Foto's: Sofie Bauweleers

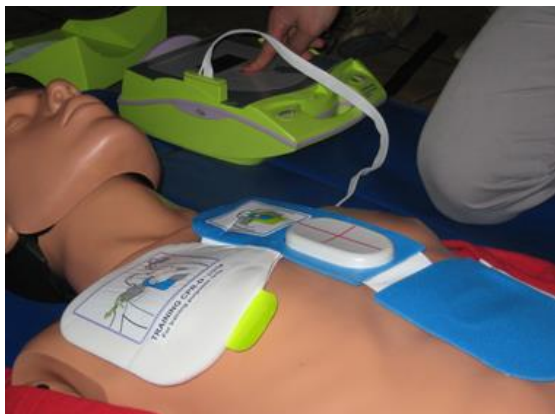
van de capaciteit van het lokaal. Op de middag was er een broodjeslunch. In het restaurant waren ook zes bedrijven met een stand aanwezig.

Na de derde sessie volgde een plenair gedeelte waarop een uiteenzetting werd gegeven over de inspectie 2.0 BVH (Bescherming, Veiligheid en Hygiëne) door de inspecteur **Christian Potloot**. Daarna was er een wandelbuffet. Wegens het succes werd al beslist dit initiatief in februari 2019 te herhalen.

Franky Wauters

Terugkomdag Preventieadviseurs niveau 3 - 15 maart 2018

Preventieadviseurs worden vaak uitgenodigd voor een terugkomdag om hun kennis op te frissen. Op 15 maart kregen 13 Preventieadviseurs niveau 3 daartoe de kans in het Diocesaan Pastoraal Centrum in Mechelen.

Franky Wauters, verantwoordelijke voor preventie bij Katholiek Onderwijs Vlaanderen, lichtte zelf de licht gewijzigde wetgeving toe, met vooral aandacht voor het KB EHBO, het centrale thema. Daarna volgde een interessant intervisiemoment, waarbij de volgende thema's aan bod kwamen:

- Asbestinventaris: het actualiseren ervan, het nemen van maatregelen, hoe een staalname doen, verwijdering van asbest, enzovoort.
- Bestelprocedure: de aankoopdienst of verantwoordelijke betrekken bij de procedure; de A-B-C-lijst toepassen, het gebruik van programma's zoals 'Orderflow', wanneer een indienststellingsverslag maken,...
- Speeltoestellen: plaatsing, regelgeving, inspectie,...

Na de broodjeslunch verzorgde **Karl Baert** een zeer aangename, met momenten ludieke presentatie over EHBO. Daarna gaf **Chris Vandenbempt**, lid van de Diocesane Stuurgroep Preventieadviseurs, een toelichting over de manier waarop hij een risicoanalyse EHBO heeft aangepakt binnen de Don Bosco-scholen. De deelnemers konden de ter beschikking gestelde documenten meteen ook gebruiken en invullen. Zo'n leerrijke dag is zeker voor herhaling vatbaar.

Vieringen, conferenties, studiedagen...

Zoek de schat in jezelf

Tweede Dag van de Godsdienst – 23 februari 2018

Heel wat belangstelling voor de 2de Dag van de Godsdienst. Foto's: Sophie Veulemans

23 februari 2018, een winterse dag waarop vrieskou in de lucht hangt ... Niettemin hangt in het Diocesaan Pastoraal Centrum te Mechelen een zonnige atmosfeer. De tweede Dag van de Godsdienst vindt er plaats, een studiedag met de focus op het vak katholieke godsdienst. Een verrijkende studiedag waaraan meer dan 260 leerkrachten en directies uit het kleuteronderwijs, het lager onderwijs en het buitengewoon basisonderwijs deelnemen ...

Om leerkrachten die godsdienst geven op een gedegen manier toe te rusten is blijvende vorming van groot belang. Vanuit dit besef werd in 2017 de eerste Dag van de Godsdienst georganiseerd, met als

oproep op zoek te gaan naar ‘de schat in jezelf, in het kind, in de traditie’. Dit jaar mocht deze studiedag een vervolg kennen en werden directies en leerkrachten opnieuw uitgenodigd om samen de rijkdom van het godsdienstaanbod op school te (her)ontdekken, om de parel in zichzelf als leerkracht en als persoon te vinden en om kinderen uit te nodigen om de schat in zichzelf te zoeken.

In diepe dankbaarheid ...

Kardinaal Jozef De Kesel als eregast

Bisschoppelijk afgevaardigde *Jürgen Mettepenningen* heette de aanwezigen hartelijk welkom. Tevens dankte hij de directies en leerkrachten voor het goede werk dat zij dagelijks leveren in het godsdienstonderwijs en voor wat ze daarin betekenen voor hun leerlingen. Aansluitend drukte ook kardinaal mgr. *Jozef De Kesel* zijn grote dank uit tegenover het publiek. Kinderen van vandaag hebben een grote honger naar zin. Ze zoeken mensen die met hen mee op weg willen gaan in het leven en hen oog willen geven voor wat er echt toe doet. Ze zoeken naar gidsen die willen luisteren naar wat hen innerlijk beweegt en die hen ‘voedsel voor hun binnenste’ willen aanreiken ... Zonder dergelijke gidsen, zonder dergelijke mensen die mee op pad willen gaan, wordt ons onderwijs leeg en ontzield. Vandaar dat de kardinaal zijn diepste dankbaarheid uitsprak tegenover de vele leerkrachten die tijdens hun godsdienstlessen wegwijzers uitzetten om taal en teken te geven aan de diepe dingen van het leven.

Het vuur aanwakkeren

Een ding staat voorop: de deelnemers van de studiedag nemen de levensbeschouwelijke ontwikkeling van hun kinderen ter harte. Daartoe brengen ze met enthousiasme en gedrevenheid hun godsdienstlessen. Maar ieder vuur heeft er soms nood aan om verder aangewakkerd te worden. Om die reden verzamelden de aanwezigen zich om via verschillende inspirerende en praktijkgerichte workshops - waarbij men er één in de voormiddag en één in de namiddag kon kiezen – weer inspiratie op te doen voor de onderwijspraktijk. Iedere workshop belichtte op een eigen manier de kansen om vandaag binnen het ‘vak’ godsdienst met kinderen op weg te gaan:

- In de workshop *Geweldloze en Verbindende communicatie in de godsdienstles* belichtte *Hedwig Berghmans* hoe het model ‘Verbindend en Geweldloos Communice-ren’ van Marshall Rosenberg in de godsdienstles gebruikt wordt om dieper in te gaan op de belevingswereld van personages uit Bijbelverhalen, geloofsfiguren enz. waardoor de kinderen makkelijker uitgenodigd zullen worden te spreken over hun eigen leven.

- *Agnes Vonckx* onderzocht in haar workshop *Filosoferen en theologiseren* hoe je samen met kinderen diepgaand in gesprek kunt gaan over de werkelijkheid, het leven, jezelf, God ...

- De werkwinkel *Godsdienst in het Buitengewoon Onderwijs, een schat aan mogelijkheden* deed wat de titel beloofde: *Ria Leonaers* reikte de aanwezigen een rijkdom aan werkvormen aan om een he-

dendaags godsdienstaanbod te brengen.

- In de werkwinkel *ILC, aan de slag* ermee liet *Luk Waterschoot* de deelnemers kennismaken met de interlevensbeschouwelijke competenties en reflecteerde hij samen met hen over de verhouding tussen de ILC's en het raam-/leerplan RKG en de

consequenties hiervan voor de klaspraktijk. In duo werd een exemplarisch voorbeeld uitgewerkt.

- *An De Clerck* belichtte in haar werkwinkel *Hoe anders is anders, diversiteit in de kleuterschool* hoe kleuterleerkrachten kritisch-creatief kunnen omgaan met diversiteit. Daarna werden de deelnemers ondergedompeld in een divers aanbod van thema's met uitgewerkte ervaringen en belevingen, Bijbelverhalen, Godsbeelden en /of Jezusbeelden, gebedjes, symbolen en rituelen.
- Met de werkwinkel *Bijbelverhalen in beweging* reikte *Jean Agten* een aantal dynamische werkvormen aan om een Bijbelverhaal actief te beleven en zich door deze verhalen te laten raken en het geraakt zijn tot expressie te brengen.

halen te laten raken en het geraakt zijn tot expressie te brengen.

- Met 'waarde-volle' prentenboeken de levensbeschouwelijk en religieuze groei van kleuters stimuleren is een werkwinkel die door *Veronique de Kock* gebracht werd en waarbij kleuterleerkrachten op zoek gingen naar het waardevolle in prentenboeken en hoe dit optimaal te benutten.

- *Hein Van Renterghem* dacht samen met de deelnemers na over vragen als: Wat is in onze godsdiensten onze diepste zorg? Waar is het ons 'uit-eindelijk' om te doen? Doorprikken wij de 'waan van de dag' en de waarheidsaanspraken van de vrije markt en de media? Of schaffen we die godsdienstlessen toch maar beter af? Hoe kwetsbaar durven wij zijn? Hoe sterk durven wij zijn? Vandaag. In deze samenleving. De werkwinkel werd een puzzel van ideeën, flarden van vandaag en morgen. Een puzzel voor volwassenen en kinderen. Want natuurlijk laten wij hen niet alleen! En natuurlijk worden ook volwassenen zelf niet alleen gelaten...De werkwinkel droeg dan ook de titel: *"Teachers leave them kids alone!"* *Godsdienstonderwijs in de school van de 21ste eeuw: (on)zinnig?*

- *Inge Smets* verzorgde een werkwinkel waarbij gezocht werd naar rituele belevingskansen in de godsdienstmomenten in de kleuterschool. De sessie *Werken met symbolen en rituelen in de kleuterschool* bood dan ook een blik op hoe kleuters via symbolen en rituelen kunnen uitdrukken wat hen

innerlijk beroert en hoe ze zich verbonden weten met de kleine en de grote wereld.

- *Lutgard Croonenborghs* ging in haar werkwinkel *Mediteren met kinderen* met de deelnemers op zoek naar de rijkdom van verstillings en belichtte hoe kinderen innerlijk geraakt kunnen worden door de stilte.

- In de werkwinkel *De kijktafel, geloofscommunicatie zonder woorden* konden de deelnemers zelf creatief aan de slag gaan en onder begeleiding van *Ellie Keller-Hoonthout* ontdekken hoe het symbolisch bewustzijn van kinderen wordt gevoed door het visualiseren van geloofsinhouden in een sfeervolle kijktafel.
- *Tim Schilling* nodigde in de werkwinkel *een geloofsgesprek voeren vanuit Disney-films* de deelnemers uit om stil te staan bij de kansen tot levensbeschouwelijke groei die in Disney-films vervlochten zitten.

- *Myriam De Backer* reikte in haar werkwinkel *Pasen visualiseren in de klas en in de school* inspirerende voorbeelden aan om met beelden rust, verdieping en verbinding te brengen rond het paasgeloof.

- In de sessie *God betekenisvol ter sprake brengen bij kinderen* zocht werkwinkeleider *Rik Snijkers* naar een manier van spreken over God die verbinding maakt met ervaringen van kinderen, een manier van spreken die beroert en uitdaagt ...

- *Martine Van Dun* behartigde de werkwinkel *ASS en het vak godsdienst, een uitdaging!* Ze liet de deelnemers kennismaken met de

ASS-caleidoscoop. De caleidoscoop geeft duidelijk de dynamiek aan en de mogelijke veelheid aan inrijpoorten om jongeren op weg te helpen in hun levensbeschouwelijke groei vanuit de weg die het leerplan aangeeft.

- In de sessie *Godsdienstactiviteiten verrijken met kleuteryoga, mindfulness en Sherborne* liet *Liesbet Celis* de deelnemers zelf ervaren hoe je godsdienstactiviteiten kan verrijken met kleuteryoga, mindfulness en de bewegingspedagogiek van Veronica Sherborne. Op een speelse en creatieve manier kon men kennismaken met deze

verschillende disciplines. Er was een aanbod van werkhoudingen die gaan van yogahoudingen, ademspel, dans, muziek en expressie, massage, ontspanning, verhaal, visualisatie, zintuigspel, stilspel, concentratiespel, contactspel...

- *Kathleen Hoebregts* liet de aanwezigen kennismaken met *Godly Play*, een

creatieve, speelse en ervaringsgerichte manier om Bijbelverhalen te verkennen met kinderen, jongeren of volwassenen.

Zo veel diamanten ...

Het logo van de Dag van de Godsdienst is niet voor niets een diamant: er waren schitterende werkwinkels en een schitterend publiek. Wat de inhoudelijk zeer rijke werkwinkels van deze studiedag bovendien duidelijk maakten, is dat het godsdienstonderwijs nog steeds – en misschien nu zelfs meer dan ooit – een waardevolle, diepmenselijke betekenis heeft die leerkrachten en leerlingen wederzijds aanspreekt, hen bevraagt en innerlijk voedsel aanreikt. Het godsdienstonderwijs zelf is een schat die vraagt om tot schittering te worden gebracht. En precies dat is hetgeen waar alle deelnemers zich toe uitgenodigd voelden: om met veel vuur, passie en gedrevenheid weer nieuwe wegen te gaan in hun klaspraktijk. Is dat geen schitterende vorm van leven in de geest van Pinksteren?

Er wordt alvast met veel plezier uitgekeken naar de volgende Dag van de Godsdienst op 22 maart 2019. Deze studiedag belooft een ZILL-veren Dag van de Godsdienst te zijn!

Sophie Veulemans

Moedig wankelen

Congres Directeurs Secundair Onderwijs – Houffalize 14-16 maart 2018

Rond het centrale thema 'moedig wankelen' en met kwaliteitsontwikkeling als rode draad, hielden zo'n 200 leidinggevenden en pedagogische begeleiders van het katholiek onderwijs van het aartsbisdom Mechelen-Brussel van 14 tot 16 maart 2018 hun jaarlijks directiecongres in Houffalize.

Directeurs en pedagogische begeleiders SO in de bar van Vayamundo in Houffalize

die met een dertigkoppige ploeg goed vertegenwoordigd was.

Danny Pijls, voorzitter van de Stuurgroep die het congres inhoudelijk en organisatorisch voorbereidt, somde in zijn verwelkoming de intussen vertrouwde ingrediënten van zo'n congres op: boeiende referaten, netwerking, een viering in de plaatselijke kerk, uitwisseling van informatie, gezellig tafelen en ontspannen, wat cultuur opsnuiven.... Ditmaal ook workshops in samenwerking met de pedagogische begeleiding,

Virginie März tijdens het openingsreferaat

De jonge onderwijskundige en docente **Virginie März** mocht het openingsreferaat verzorgen, met als onderwerp ‘*Van acties naar interacties: over de rol van netwerken in het realiseren van duurzame onderwijsvernieuwing*’. Goede kwaliteitszorg veronderstelt drie soorten vermogens: professioneel vermogen, vernieuwend vermogen en bestuurlijk vermogen. Dat wil zeggen dat docenten en schoolleiders de capaciteit moeten hebben om deskundig te handelen, duurzaam te vernieuwen, een beleid te voeren en te coördineren, via indirecte sturing, want toenemende sturing beknot de autonomie van de docenten. De boodschap die ze wou brengen is dat al die vermogens niet noodzakelijk samen moeten vallen in één individu, maar dat ze het resultaat zouden moeten zijn van interactie van individuen binnen een relationeel netwerk. Een sterk pleidooi voor uitwisseling van kennis en ervaringen in netwerken, hechte schoolteams, zelfsturend... Bovendien is die werkwijze goed voor de onderwijskwaliteit. De vlotte spreekster reikte handvatten aan voor kwaliteitsvol onderwijs. Binnen een school kun

je verschillende netwerken identificeren. Als leidinggevende moet je expliciet aandacht hebben voor informele relaties. De manier waarop docenten samenwerken in een school is bepalend. Scholen zijn geen eiland in de samenleving, maar actoren in een breder organisatorisch netwerk. Door de schaalvergroting – het BOS-verhaal – neemt het belang van netwerking toe.

Het leidt ons te ver om heel het referaat samen te vatten. De deelnemers vinden trouwens de presentatie op de website van www.nascholing.be. Ik beperk me graag tot enkele boeiende inzichten die mij nieuw leken:

- Het principe van waarderend denken: beginnende leerkrachten kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan onderwijsvernieuwing; het is niet goed hen daarvan af te schermen om hen wat te ontzien. Het gevoel dat ze een bijdrage kunnen leveren zal hun integratie juist bevorderen.

De gebedsviering in de stemmige kerk van Houffalize

Het referaat bood heel wat stof tot nadenken, zoals ook de **gebedsviering** in de vooravond. In de kerk van Houffalize zorgde het gelegenheidskoor van directeurs en begeleiders opnieuw voor muzikale opluistering. Via inspirerende teksten kwam het thema

- Een leeftijdsbewust leerkrachtenbeleid: een personeelsbeleid dat rekening houdt met de levensfase waarin de leraar zich bevindt; het is belangrijk dat leerkrachten zich binnen het netwerk blijven bevinden.
- Er is geen gebrek aan vernieuwende praktijken, het probleem is ze te doen beklijven en ze te verspreiden in de praktijk. Dat is duurzaam vernieuwen. Bij dat alles speelt de schoolleider een cruciale rol als brugfiguur, als manager van niet alleen het menselijke maar ook het sociale kapitaal.

'moedig wankelen' uit de verf: de moed om te durven wankelen, te durven twijfelen leidt in een schoolcontext vaak tot betere resultaten. Als aandenken kregen de congresgangers op het einde een lintje opgespeld met als tekst 'moedig wankelen'. 's Avonds stond er een lekkere maaltijd voor ons klaar, en konden we lustig netwerken en nadien misschien een

beetje wankelmoedig worden.

Foto boven: het gelegenhedskoor in de kerk
Foto onder: Wouter Schelfout

Op dag twee verzorgde **Wouter Schelfout**, lerarenopleider en onderzoeker en gewezen onderwijsinspecteur, een inleiding op de workshops over het thema *'Onderwijskwaliteit en bewaking – Hoe gaat een directeur daarmee om?'* Ook hier weer een pleidooi voor leergemeenschappen, over het in de praktijk brengen van het referentiekader voor onderwijskwaliteit en het vermijden van valkuilen. Ook Schelfout reikte handvatten aan, gebaseerd op onderzoek terzake. Eerst toonde hij een filmpje met getuigenissen van directies en leerkrachten van drie scholen uit het aartsbisdom die als proeftuinen hadden gefungeerd voor de doorlichting 2.0. De nieuwe werkwijze van de inspectie kan op sommige aspecten nog wat worden bijgestuurd maar werd globaal toch positief beoordeeld.

Net zoals Virginie März benadrukte Schelfout dat de schoolleider een centrale plaats inneemt; hij of zij heeft de belangrijkste stimulerende rol en kan het hele proces op gang brengen. Eerst moet hij zich bewust worden van de werkpunten in zijn school om dan steeds dieper inzicht te verwerven in wat onderwijskwaliteit inhoudt. Dat kan via waarderend onderzoek, waarbij de sterktes worden geborgd. Bewustwording moet samengaan met professionalisering. Er is visieontwikkeling nodig. Kwaliteitszorg moet bottom-up worden georganiseerd. Schoolleiders moeten deze processen ruimte geven. Werken met leergemeenschappen is veelbelovend. Dat kun je ook met een hele scholengroep doen. Het uiteindelijke doel (GOAL) is een Gedeeld Onderwijskundig Adaptief Leerproces.

Na deze interessante inleiding konden we kiezen uit acht verschillende workshops rond het thema. Wij kozen voor workshop 5 *'Van droom tot daad... Een visie vormen om een beleid te creëren en uit te voeren'*. De werkwinkelleiders waren allemaal pedagogische begeleiders. **Alain Noëz** legde eerst nog even het verschil uit tussen de missie (het fundament, de bestaansreden van een organisatie, waar staat ze voor?) en de visie (de manier om de missie handen en voeten te geven). De missie is meestal onveranderlijk, de

visie kan aangepast worden aan nieuwe omstandigheden. Daarnaast zijn er nog de kernwaarden van een organisatie. De pedagogische begeleiders hadden ter voorbereiding

van de workshop vooraf via de websites van de ingeschreven scholen een overzicht gemaakt van wat ze daar vonden over missie, visie en kernwaarden. Een opdracht voor de deelnemers was om na te gaan of wat op hun website staat ook overeenkomt met wat ze spontaan ter plekke daarover konden noteren. De boodschap was dat die dingen niet enkel een papier bestaan mogen hebben, maar in de prak-

Foto boven: Alain Noëz tijdens de werkwinkel
Foto's onder: de amateurfietsers en de sportieve fietsers

tijk ook voelbaar en zichtbaar moeten zijn.

Johan Foucquaert lichtte vervolgens de methodiek toe van de 'appreciative inquiry', het waarderend onderzoek. Via vier D-woorden (Discover, Dream, Design en Destiny) gaan we na wat we nu goed doen, waar we van dromen, welke acties daarvoor nodig zijn en hoe we daarvoor een plan maken en het uitvoeren. Vertrekken vanuit een positieve flow

biedt vele voordelen bij het bevragen van alle stakeholders. Een Regiegroep begeleidt het hele proces.

Anke Van Berendoncks, begeleidster aardrijkskunde, en **Tine Binnemans**, taalbegeleidster, lichten ten slotte toe hoe leraren de missie en de visie kunnen verwerken in vloeiende lessen en hun eigen taalbeleid kunnen aftoetsen met dat van de school en van collega's, opdat het gedragen zou worden. Luc Van Riet dankte de begeleiders namens de Stuurgroep van harte voor de presentaties en voor het vele werk dat ze gestoken hebben in concreet materiaal.

In de namiddag konden de deelnemers kiezen uit tal van **ontspannende activiteiten**. Met een 9-tal anderen koos ik voor een activiteit die wat meer inspanning vroeg: een recreatieve fietstocht via de RAVEL naar Bastogne: 42 km via een mooi aangelegd fietspad langs een oude spoorbedding. Na een uurtje begon het echter onophoudelijk te regenen. Een drankje in het cafetaria van het War Museum in Bastogne bood wat soelaas en warmte om de terugweg aan te vatten. We troosten ons met de gedachte dat de sportieve fietsers (ook een tiental) nog 10 tot 20 km meer moesten afleggen, met een minder vlak parcours.

Peter Rouffaer, Jo Zanders en Tuur Florizoone

Na het verkwikkende avondmaal kregen we wat cultuur voorgeschoteld: “een licht ironische speelse en emotionele muzikale voorstelling” *‘Yaku komt’* over een jonge vluchteling, gebracht door **Peter Rouffaer** (acteur), **Tuur Florizoone** (accordeon) en **Jo Zanders** (percussie).

Op vrijdagmorgen hield **Peter Adriaenssens** een boeiend referaat over *‘Suicide bij jongeren’*. We moeten steeds meer rekening houden met kwetsbare jongeren. Ouders en school moeten partners zijn om samen naar oplossingen te zoeken voor zelfmoordgedrag bij jongeren. Er bestaan verschillende goede draaiboeken (bv www.zelfmoord1813.be).

Peter Adriaenssens

Opvallend is dat er veel meer zelfmoorden zijn in landen die het economisch goed doen. Ons land behoort tot de groep met de meeste zelfmoorden. Griekenland scoort het laagste ondanks de crisis. De vraag die we blijkbaar niet bereid zijn te stellen is: wat zegt dat over onze tijd? Onze grootouders hebben de oorlog meegemaakt zonder therapeuten en toch was er weinig suicide. De plannen van de overheid houden geen rekening met onze samenleving en hoe we met elkaar omgaan. De hulpverlening start pas als er een poging geweest is. We moeten jongeren leren het complexe te omarmen en te zien als de normaliteit. We moeten er ons van bewust zijn dat de hersenen van pubers nog niet volledig ontwikkeld zijn. Het emotionele haalt bij hen de overhand op het rationele. Terwijl het intellectuele steeds verder gevoed wordt, blijft ons emotioneel centrum nog steeds zoals miljoenen jaren geleden: primitief. Pas op 25-jarige leeftijd zijn de hersenen volledig rijp. Voor hulpverleners is het een goede tip om eerst het emotionele te erkennen alvorens te komen tot het wijze. Dan krijgen ze meer toegang tot de jongere.

Sociale media kunnen een belangrijke rol spelen bij pestgedrag. Er is op die manier geen onderbreking meer van het pesten dat op school of in de omgeving gebeurt en

dat kan een gepeste jongere emotioneel uitputten. En dan is er de druppel die de emmer doet overlopen. De oorzaak is vaak zeer complex. Er zijn tal van risicofactoren. Vele jongeren hebben een heel trieste wereld van volwassenen meegemaakt en dreigen opgesloten te worden in een mentale kooi. Hulpverleners dienen hen voortdurend uit te dagen hoe ze dat zelf kunnen oplossen. Hoe meer oplossingen je in je hoofd hebt, hoe meer kans dat je het zelf oplost. Daar speelt het geheugen een belangrijke rol, om zich oplossingen te herinneren. Een gesprek met grootouders hoe ze zich uit ellendige omstandigheden of ziekte gered hebben, kan inspirerend zijn. Ouders moeten ook vooral perspectief geven en niet te negatief doen over waar de jongeren allemaal mee geconfronteerd kunnen worden.

Jürgen Mettepenningen
in overleg met Danny
Pijls, voorzitter van de
Stuurgroep

Oplossingen moeten samen met de ouders uitgewerkt worden. Die moeten mandaat geven aan leerkrachten of psychologen. Belangrijk is ook dat volwassenen het voor elkaar opnemen bij crisissituaties. Groep vormen is de enige methodiek die toekomst heeft. Jongeren hebben respect voor volwassenen met moed, normen en duidelijke waarden. We hebben elkaar nodig. Laten we samen aan oplossingen werken en het complexe aanpakken. Adriaenssens daagde ons uit om dieper te zoeken en om verbindend te werken. Niet toevallig is dat ook de betekenis van religie (religare).

Voor het laatste referaat zat de organisatie die ochtend in de problemen. Spreker **Hugo De Man** had door ziekte moeten afzeggen en er stond niet meteen een vervanger klaar. Tot Danny Pijls een oplossing vond dankzij bisschoppelijk afgevaardigde voor het Onderwijs **Jürgen Mettepenningen**. Die was bereid om een referaat te houden over het vijfjarige pontificaat van Paus Franciscus, een lezing die hij enkele dagen later zou houden op de Nacht van de Geschiedenis. In plaats van 'Leven met het Internet-der-Dingen: zegen of vloek', het thema van Hugo De Man, kregen we een analyse van wat Paus Franciscus in die vijf jaar veranderd heeft of in beweging gezet. Dat was eerder een zegen dan een vloek. Er waaide een nieuwe wind. De Curie werd hervormd, er

kwam meer aandacht voor het leven zoals het is en niet zoals het zou moeten zijn. Paus Franciscus vond dat de Kerk en haar leer ten dienste moeten staan van de mens. Het leven van eenieder moet ernstig worden genomen. De paus heeft ervoor gezorgd dat de Kerk opnieuw een thema is geworden. Zijn voorgangers hebben ook positieve bijdragen geleverd maar lieten de kerk vooral op zichzelf terugplooiën. Franciscus wordt als een soort bevrijding beschouwd, de problemen worden resoluter aangepakt. Mettepenningen lichtte enkele domeinen toe waar die nieuwe wind gespeeld heeft.

1. De hete hangijzers blijven vandaag nog dezelfde, maar ze worden op een andere manier benaderd. Rond ethische thema's spreekt de paus de leer van de Kerk niet tegen maar hij laat toe dat vragen uit het leven ernstig worden genomen. De persoon staat centraal. Zelf plaatste Franciscus een ander ethisch thema op de voorgrond: de arme medemens. Die voorkeursoptie voor de armsten is geïnspireerd door de bevrijdingstheologie.
2. De ethiek van het besturen: voor de hervorming/gezondmaking van de Curie heeft de paus een Raad van acht kardinalen aangesteld. Het is een werk van lange adem, maar de Paus laat daar zijn leiderschap zien.

3. De crisis van het misbruik in de Kerk. De Paus pleit voor nultolerantie en riep een tribunaal in het leven, zodat niemand zich onttrokken weet van zijn verantwoordelijkheid.

De Kerk kan zich nuttig maken als ze inspeelt op de uitdagingen van elke tijd. Op vijf domeinen toont de Paus zich een formeel wereldleider: de vluchtelingenproblematiek, zijn bezoek aan het vluchtelingenkamp in Lampedusa waar hij harde woorden sprak en oproep vluchtelingen op te nemen uit barmhartigheid, een thema dat ook aanleiding was tot het Jaar van Barmhartigheid. Vervolgens de barmhartigheid ten opzichte van het milieu via zijn encycliek *Laudato si*, een pleidooi voor algemene ecologie en zorg voor het perspectief van hoop voor allen. Het domein van de verhouding ten opzichte van de moslims: de weg van de dialoog die Benedictus al had ingezet. Ten slotte het domein van de relaties tussen mensen via twee synodes over het Gezin en onze relaties.

Paus Franciscus lijkt op Paus Johannes XXIII. Hij wil de Kerk weer bij de tijd brengen en ten dienste doen staan.

Danny Pijls dankte Jürgen voor zijn bereidheid tot inspringen en voor zijn scherpzinnige analyse. Voorts dankte hij alle medewerkers van de Stuurgroep, de pedagogische begeleiders, het koor en de groep die de gebedsviering heeft voorbereid. Hij nam afscheid van Rudi Stiens die op het einde van het schooljaar met pensioen gaat en van Pat Vandewiele die in zijn huidige bestuurlijke functie moeilijk nog tot de Stuurgroep kan behoren, het Vicariaat voor het vertrouwen en de fotograaf-verslaggever voor zijn bereidwilligheid. **Piet De Mulder** sloot dat dankwoord af met het zingen van twee liedjes van Boudewijn de Groot. Het was ook zijn laatste congres vóór zijn pensioen.

Piet De Mulder bij zijn afscheidssongs

Paul Vereecke

Toch was het congres nog niet ten einde. **Paul Vereecke**, verantwoordelijke voor de Katholieke Dialogschool, had maar vijf minuten nodig om te vertellen over het Evangelie als een eeuwenoud referentiekader voor onderwijskwaliteit, over de Emmaüsgangers die de diepe ervaring hadden dat Jezus met hen meeging. Meteen een oproep om mee te gaan met onze leerlingen. We zijn er voor hen. In het nieuwe vormingsconcept (de roos) staat de leerling centraal. Als we ons waarderend opstellen voor andere levensbeschouwingen, dan weten we dat er iemand achter ons staat. Daar gaat het om in Katholieke Dialogschool.

Jürgen Mettepenningen kreeg nog eens het (laatste) woord. Hij sprak zijn waardering en dankbaarheid uit voor alle directies voor hun taak als schoolleider in steeds complexere situaties. Hij loofde de verbondenheid tussen directies: we mogen ons gedragen weten door elkaar. In het kader van ervaringen binnen de Diocesane Plannings- en Coördinatiecommissie (DPCC) – schoolbesturen en scholengemeenschappen spreken pas met elkaar over een aanvraagdossier als er al een bezwaarschrift is – vond hij het hoffelijker

als die schoolbesturen elkaar zouden informeren alvorens het spel formeel wordt gespeeld. Voor Brussel komt er een aparte Adviesraad in Katholiek Onderwijs Vlaanderen waarin voor DPCC-aanvragen al vooraf een advies zal worden gegeven aan de niveaubonden adviesraden binnen de koepel.

Hij vroeg aandacht voor de brochure van de bisschoppen over het vak Godsdienst en de actualisering van het leerplan Rooms-katholieke godsdienst. De basisvoorwaarden voor het mandaat blijven, ook het vereiste doopattest.

De dienstbaarheid vertaalde Mettepenningen in het beeld van het herderschap. Directies zijn herders. Tot slot bracht hij de groeten over van kardinaal De Kesel en feliciteerde hij de Stuurgroep, de pastorale groep en de pedagogische begeleiders voor alweer een geslaagd congres. Voor de volledige tekst, klik op http://www.vikom.be/sites/default/files/slotwoord_jm_congres_dir_so-2018.docx

Het katholiek Onderwijs regio Mechelen kijkt vooruit Presentatie onderzoeksresultaten mét doorstart – 21 maart 2018

Veel belangstelling voor de presentatie van het onderzoek over de toekomst van het katholiek onderwijs in de regio Mechelen

De toekomst van het katholiek onderwijs in de ruime regio Mechelen is een boeiend onderwerp voor wetenschappelijk onderzoek. De scholengemeenschap secundair onderwijs Mechelen vertrouwde een paar jaar geleden aan de Thomas More Hogeschool een onderzoeksopdracht toe naar 'inspiratie en bouwstenen voor de toekomst van dat onderwijs in en om de Maneblussersstad. Op de eerste lentedag van 2018 werden de resultaten voorgesteld voor een talrijk opgekomen publiek van bestuurders, directeurs, leerkrachten en andere shareholders van de katholieke scholen van regio Mechelen en ook aan vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, die deel uitmaakten van de resonantie-groep.

Het bleef niet bij een droge voorstelling van onderzoeksresultaten. Via co-creatiesessies in groepjes werden we ook aan het 'dromen' gezet over hoe we die toekomst vorm kunnen geven. Dat was trouwens een van de interessante aanbevelingen uit de studie, die duidelijk niet bedoeld was om in een lade te verdwijnen.

Uitdagingen voor het Mechels onderwijs

Het was niet de eerste keer dat projectleider **Steven Wellens** de opdrachtgevers en leden van de resonantieraad bij elkaar bracht op campus Denayer in Sint-Katelijne-Waver. Op 17 oktober 2016 waren we op dezelfde locatie getuige van een boeiend panelgesprek tussen vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, filosofen, onderwijskundigen, lerarenopleiders... (zie VONDeLing nr 20, november 2016, blz 11-16). Op 21 maart 2018 mochten onderzoekers Steven Wellens van de Unit Business en Joke Simons van de Unit Lerarenopleiding van de hogeschool Thomas More Mechelen-Antwerpen de vruchten van ruim twee jaar werk officieel presenteren.

Uit het onderzoek blijkt dat nogal wat mensen over het muurtje willen kijken, niet alleen bij onderwijzers, maar ook vanuit het bedrijfsleven. Zij willen nagaan hoe ze niet alleen nieuwe kennis kunnen verwerven, maar ook de motivatie van leerlingen kunnen verhogen.

Het onderzoek wilde een aantal cruciale uitdagingen die zich aandienen voor het katholiek onderwijs van de regio Mechelen in kaart brengen en exploreren welk appél interne en externe stakeholders doen aan het katholiek onderwijs in de regio met betrekking tot die uitdagingen.

Spelende kinderen op de speelplaats van de basisschool van het Scheppersinstituut Mechelen

Bij de **uitdagingen** horen de **aantrekkingskracht, de schoolse vertraging, het zittenblijven en de ongekwalificeerde uitstroom**. De ruime regio Mechelen trekt nog altijd veel leerlingen aan dankzij het uitgebreide onderwijsaanbod. Het katholiek basisonderwijs is sterk gegroeid, maar is geen marktleider meer door de snellere capaciteitsuitbreiding van het GO!. Het katholiek secundair onderwijs in Me-

chelen zelf breidt verder uit, buiten Mechelen is er een afname. In het buitengewoon onderwijs in Mechelen is het katholieke net de grootste onderwijsverstrekker.

Wat schoolse vertraging betreft (bijna 20% van de leerlingen in het basisonderwijs en bijna 40% in het secundair onderwijs) springt Mechelen er in negatieve zin bovenuit; die is opvallend groter dan het Vlaamse gemiddelde. Gelukkig kent ze ook een dalende trend.

Voor de ongekwalificeerde uitstroom (18%) scoort Mechelen beter dan het totaal van de centrumsteden, maar Mechelen heeft het vierde hoogste percentage ongekwalificeerde uitstromers. Verklaringen zijn te vinden in de socio-economische kenmerken: 12% van de kinderen in Mechelen groeit op in armoede; niettemin daalt de kinderarmoede-index terwijl die in heel Vlaanderen stijgt. 15 % van de jongeren maakt deel uit van een gezin zonder werk. Mechelen scoort ook hoog in OKI-kenmerken (Onderwijs-Kansarmoede-Indicatoren). De stad telt veel indicatorleerlingen, in de rand zijn er veel minder. Er zijn wel grote verschillen tussen de scholen.

Voor Mechelen wordt een bevolkingstoename voorspeld van bijna 8% tegen 2024 en bijna 13% tegen 2030. Het stijgende aantal geboortes is ook te verwachten buiten de stad. Het aantal jonge mensen en gezinnen neemt toe. Dat is ook het geval met de etnisch-culturele diversiteit. Meer dan een vierde van de Mechelse inwoners heeft een migratie-achtergrond en meer dan de helft van de 0- tot 12-jarigen is van buitenlandse origine. Bij de groep tussen 12 en 17 jaar bedraagt dat aandeel 44% en bij de 18-tot 24-jarigen 4 op 10. Ook in de regio rond Mechelen zijn bijna 1 op 5 kinderen jonger dan vijf jaar van 'vreemde' afkomst.

Schoolkeuzemotieven

De onderzoekers interviewden ook leerlingen en hun ouders en peilden naar hun **schoolkeuzemotieven**. **Jongeren** hechten vooral belang aan een goed lerarenteam dat

respect heeft voor leerlingen, een bereikbare school, een voldoende ruim aanbod, de mogelijkheid zichzelf te ontplooiën, vrienden op school en in de klasgroep, aandacht voor praktijk en goede infrastructuur en voor creativiteit en projecten, enzovoort. Leerlingen basisonderwijs dromen van aandacht voor diverse talenten, minder huiswerk en meer vrije tijd, respect en zorg voor ieder kind en mooie gebouwen. Scholieren dromen van inspraak, goede leerkrachten die met passie hun vak overbrengen, aandacht voor zorg, begeleiding en ondersteuning en oog voor kwetsbare leerlingen, aandacht voor het welzijn van jongeren, ruimte voor nieuwe dingen en initiatieven, leerkrachten die de creativiteit en het buiten de lij-

nen denken van jongeren aanmoedigen, respect voor de inzet van leerlingen, aandacht voor verschillende talenten....

Ouders wensen een brede opleiding waarin niet alleen kennis en vaardigheden als pijlers centraal staan, maar waarin ook aandacht is voor de interesse, de talenten, het welzijn en de persoonlijke ontplooiing van jongeren. Die verwachtingen komen overeen met die van hun kinderen. Ze willen ook een partnerschap tussen de school en het gezin waarin een goede relatie, een open communicatie en aandacht voor de stem van elke betrokkene centraal staan. Voorts een toekomstgerichte opleiding, professionele en enthousiaste leerkrachten en een onderwijssysteem met een brede eerste graad, een gelijkwaardig imago voor alle onderwijsvormen en een perspectiefgericht evaluatie- en begeleidingssysteem. Ouders kiezen voor kwalitatief hoogstaand onderwijs en voor nabije en bereikbare scholen, niet te groot, met faciliteiten zoals opvang, warme maaltijden. Ze gaan voort op

eerdere ervaringen van zichzelf of van anderen en op de pedagogische of didactische accenten waarmee de school zich profileert. Ook het al dan niet religieuze karakter en het specifieke of unieke aanbod van de school spelen een rol. Ouders hechten veel belang aan een goede begeleiding en ondersteuning van de kinderen, een goed contact met

de ouders, nabijheid en de aandacht voor zorgleerlingen.

Sleutelcompetenties vanuit het bedrijfsleven

Op basis van wetenschappelijke en praktijkliteratuur en interviews met vertegenwoordigers van het Mechelse **bedrijfsleven** peilden de onderzoekers naar de noodzakelijke **sleutelcompetenties** en hoe het onderwijs ten gronde kan bijdragen om die sleutelcompetenties te verwerven.

Foto boven: Steven Wellens assisteert bij de plenaire voorstelling van de co-creatieve sessies
Foto onder: Steven Wellens modereert zo'n sessie

Duidelijk is dat digitaal de norm is of wordt. Robotisering en digitalisering zullen jobs doen verdwijnen, maar ook nieuwe jobs creëren. Die evolutie vraagt vaardigheden op het vlak van omgaan met ICT, de ontwikkeling van nieuwe digitale toepassingen, producten en diensten, én het onderhoud en de beveiliging ervan. Voorts worden de ICT-complementaire vaardigheden voor technologierijke omgevingen alsmaar belangrijker. “Mensen, ook kort- en laaggeschoolden, zullen moeten gaan samenwerken met de robot, en daarbij gaan inzetten op die domeinen die niet zomaar gerobotiseerd kunnen

worden, waar ze ‘als mens’ het verschil kunnen maken”. ICT-complementaire skills zijn essentieel, ook om te kunnen functioneren in organisaties die steeds wendbaarder worden. Die wendbaarheid wordt ook verwacht van future proof organisaties. Een wendbaar bedrijf betekent ook wendbare medewerkers en een klimaat dat hen motiveert om wendbaar te zijn. Medewerkers moeten kunnen voelen dat hun initiatieven een verschil kunnen maken. Zo ontstaan ook betrokkenheid en verantwoordelijkheid.

De geïnterviewden benadrukten ook dat het kunnen omgaan met onzekerheid en veranderingen cruciaal is als één van de intra-persoonlijke competenties.

Soft skills zijn sleutelvaardigheden, dat wil zeggen, competenties met betrekking tot communicatie, samenwerking, professionele houding, werkorganisatie en ontwikkelingspotentieel. Kunnen **omgaan met diversiteit** is een andere cruciale competentie, zo-

als ook **actief leren**, op verschillende manieren.

Steven Wellens lichtte het plan toe om te starten met een **innovatiegericht netwerkplatform** ‘Mechelse stijl’, zodat de studie niet in een lade terecht komt. Het wordt geen nieuw overlegorgaan maar een actiegericht platform om

samen te reflecteren over de uitdagingen in het onderzoek.

Co-creatieve sessies

Vervolgens konden de deelnemers in acht verschillende werkgroepen aan co-creatie doen met de keuze uit vier opdrachten:

1. *Durf te dromen over hoe we samen kunnen experimenteren rond vormen van actief leren. Beperk je daarbij niet tot specifieke groepen van leerlingen, maar denk breed: van basisschool tot hogeschool, doorheen alle richtingen!*
2. *Durf te dromen over hoe we samen kunnen experimenteren rond het terugdringen van de ongekwalificeerde uitstroom...!*
3. *Durf samen te dromen over hoe we kunnen experimenteren zodat jongeren noodzakelijke basiscompetenties en -houdingen (soft skills) ten gronde kunnen oefenen en ze een realistisch zelfbeeld hierover ontwikkelen!*
4. *Durf te dromen over hoe we samen kunnen experimenteren om Mechelen te lanceren als innovator in technologie-infrastructuur en technologie-onderwijs, met alle partners die er toe doen!*

Plenaire voorstelling van de co-creatieve sessies: van droom naar realiteit

We werden uitgenodigd om ons achtereenvolgens als dromer, realist en criticus op te stellen. Mijn groep koos voor de derde opdracht en bleef bijna de hele tijd bij het 'dromen': meer autonomie en vertrouwen geven aan leerlingen en leerkrachten om meer passie uit te lokken, over studierichtingen heen denken, de stimulans van verschillende generaties op de werkvloer, de kansen van duaal leren enzovoort. De pet van realist leidde ons tot het voorstel om een databank aan te leggen van mensen uit het bedrijfsleven die met leerlingen kunnen komen werken, of een forum te creëren waar vraag en aanbod en ideeën worden samengebracht.

In het plenum stelde een woordvoerder van elke groep de resultaten voor van de co-creatie. Het zou ons te ver leiden dit allemaal samen te vatten. Hopelijk komt er nog een uitgebreid verslag van al dat denkwerk, want de creativiteit spatte er van af.

Op het einde sprak **Guido Knops**, voorzitter van de Scholengemeenschap secundair onderwijs Mechelen, een dankwoord uit. Het was geen evident project, maar het onderzoek is goed verlopen en heeft duidelijke conclusies opgeleverd, waarmee iedereen verder aan de slag kan gaan. Het project werd mede mogelijk gemaakt door de financiële steun van vzw Salvator en de wetenschappelijke begeleiding van de Thomas More Hogeschool. Na afloop kon het tevreden publiek gezellig napraten bij een hapje en een drankje.

Ontmoeting Comités Besturen in Vicariaat Onderwijs Mechelen-Brussel - 22 maart 2018

Het is een jaarlijkse traditie dat de leden van de Comités Besturen (COBES) elkaar in het voorjaar ontmoeten in het kader van netwerking. Dat gebeurt telkens in een ander bisdom. Op 22 maart 2018 was het de beurt aan het Vicariaat Onderwijs van het Aartsbisdom om als gastheer op te treden. Zo'n vijftigtal deelnemers verzamelden zich in de Suenenzaal van het Diocesaan Pastoraal Centrum in Mechelen. Samen reflecteerden we over het veranderingsproces en de strategische keuzes die Katholiek Onderwijs Vlaanderen als netwerkorganisatie heeft (door)gemaakt met het oog op de toekomst.

In de inleiding schetste **Griet Desmet**, voorzitter van het Overlegforum besturen, het opzet van de ontmoeting: Drie en een half jaar na de start van de drie werven van Lieven Boeve - de katholieke dialogeschool, de bestuurlijke optimalisering en schaalvergroting en de interne herstructurering van onze netwerkvereniging – was het goed om even te reflecteren over

COBES-leden uit alle bisdommen ontmoetten elkaar in Mechelen.

Foto onder: Josian Caproens trad op als moderator bij zeven stellingen

dat veranderingsproces. Wat hebben we als goed ervaren, waar liggen aandachts- en werkpunten? Waarop moet meer of anders ingezet worden?

Jürgen Mettepenningen sprak eerst een welkomstwoord uit. Als bezinning koos hij voor het treffende gedicht van Lynn Van Houdt, leerlinge van een Brusselse school, geschreven naar aanleiding van de aanslagen van precies twee jaar geleden.

Zeven stellingen

Josian Caproens trad op als moderator voor de reflectie over het veranderingsproces en liet ons reageren op zeven stellingen, die telkens werden becommentarieerd door de directeur-generaal **Lieven Boeve**. Hij greep terug naar de missie die vertaald werd in een nieuwe visie, inhoudelijke en strategische doelstellingen, een beleidsplan en operationalisering.

De eerste stelling luidde: *“De betrokkenheid van de leden-besturen is goed verankerd in de overleg-, advies- en besluitvormingsorganen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen”*.

De deelnemers konden reageren door één van de drie kleurkaarten omhoog te steken: groen stond voor volledige instemming, rood voor niet akkoord en oranje voor een standpunt tussenin. Voor de eerste stelling kleurde de zaal vooral oranje en groen, met een drietal rode kaarten. De structuren zijn er om de betrokkenheid van besturen te garanderen, maar het kan altijd beter, zeker van het COBES-niveau naar de plaatselijke besturen. De snelheid van besluitvorming is soms een probleem en niet alle onderwijs-niveaus komen goed aan bod. Lieven Boeve wees erop dat we uitdrukkelijk gekozen hebben voor een representatieve democratie, met weldra nieuwe verkiezingen, waarbij

Eén van de zeven stemmin-
gen

mensen een mandaat gekregen hebben om namens de andere besturen mee te spreken. COBES is geen formeel adviesorgaan, maar een informatieorgaan waar besturen aan adviesvorming doen om in de adviesraden, het Overlegforum Besturen en de Raad van Bestuur Vlaanderen-breed mee aan de besluitvorming te werken.

Stelling twee *“het project van de katholieke dialoog(hoge)school is zichtbaar in de profilering en werking van het katho-*

lieke onderwijsveld” leidde tot overwegend oranje kaarten. Om het project echt in de werking van de scholen zichtbaar te maken zijn er nog stappen te zetten. De katholieke dialoogschool (KDS) is eerder een middel dan een doel. We zijn er nog niet, er zijn heel wat regionale verschillen en de vele andere veranderingen sloppen vaak te veel tijd en energie op. Ook in de lerarenop-leiding is er nog een hele weg af te leggen. Lieven Boeve wees erop dat het basisonderwijs de KDS aan het implementeren is via het leerplan ZILL. Dat zal ook het geval zijn in de nieuwe leerplannen secundair onderwijs. Aan de katholieke dialoogschool werken mag niet iets erbovenop zijn; het zou meer in ons handelen geïntegreerd mogen worden.

Lieven Boeve

De derde stelling klonk nogal optimistisch: *“op 1 september 2020 is het ka-tholieke onderwijslandschap bestuurlijk geoptimaliseerd.”* De COBES-leden staken massaal hun rode kaarten omhoog omdat de stelling in zijn algemeenheid niet realiseerbaar is. Wel zijn er al grote stappen gezet door heel wat besturen. Aan de optimalisering moeten we nog veel werken, niet alleen structureel maar ook inhoudelijk. En het decretale kader ontbreekt momenteel.

Stelling vier *“de dienstverlening van katholiek Onderwijs Vlaanderen naar haar leden is kwaliteitsvol”* kon op algemene instemming (groen) rekenen.

De dienstverlening is zeer goed, al maken niet alle schoolbesturen er gebruik van. Een

bestuurder was niet tevreden over de eenzijdige voorkeur van de netwerkorganisatie voor het BOS-model van Schoolbestuur met Bijzondere Kenmerken (SBK), ten nadele van de figuur van Vereniging van Schoolbesturen (VVS) als opstap naar SBK.

Stelling vijf *“Katholiek Onderwijs Vlaanderen weegt proactief op de politieke besluitvorming”* lokte vooral oranje kaartjes uit, met ook enkele groene en rode kaarten. De meeste aanwezigen erkenden dat er veel moeite gedaan wordt, maar dat de politieke context moeilijk is. Daarom is het nodig ook met andere politieke partijen de dialoog aan te gaan. Lieven Boeve maakte zich sterk dat dit laatste ook gebeurt, formeel en informeel, en dat de Guimardstraat op verschillende dossiers echt heeft kunnen wegen. Ons netwerk is nooit zo sterk geweest.

De zesde stelling *“de communicatie van katholiek Onderwijs Vlaanderen bereikt de beoogde doelgroepen”* oogstte overwegend groene kaarten, met hier en daar wat oranje. Al wie de communicatie wil horen of lezen, kan die vinden. De nieuwsbrief wordt sterk geapprecieerd.

De zevende en laatste stelling *“Katholiek Onderwijs Vlaanderen besteedt de lidgelden van de leden op transparante en efficiënte wijze”* deed de zaal gelijkmatig groen en oranje kleuren. Voor de meesten is het duidelijk waar de middelen naartoe gaan. Het zal nog verbeteren na de recente inkanteling van de pedagogische begeleiding. De leden zullen dan het gehele plaatje van het financiële luik kunnen krijgen. Voor dienstverlening waarvoor wel extra betaald moet worden, is het niet altijd duidelijk op grond van welke criteria. Op de volgende regionale bestuursvergaderingen zal de financiële commissie verslag uitbrengen over het geheel van de budgetten en de begroting. Tijdens de volgende bestuursperiode zal een grondig kerntakendebat gehouden worden waarbij bepaald zal worden wat er

Groepsfoto tijdens de pauze

standaard in het lidgeld inbegrepen is en wat er extra aangerekend zal worden.

Onderwijsactualiteit

Tijdens de pauze die daarop volgde werd een groepsfoto gemaakt in de trap-hal. Daarna lichtte **Lieven Boeve** de onderwijsactualiteit toe, met vooral aandacht voor de cao XI, de programmatieprocedure voor de tweede en derde graad secundair onderwijs en de update van het nieuwe inschrijvingsdecreet.

Afronding

Griet Desmet rondde de ontmoeting af. De verkiezingen voor de nieuwe Comités Besturen zijn volgens haar cruciaal. Ze uitte haar ontgoocheling over het lage aantal vrouwelijke kandidaten en hoopte dat daar via coöptatie een mouw aan kon worden gepast. Ze uitte ook haar waardering voor de grote inzet in de lokale besturen en dankte al diegenen die bijgedragen hadden tot het welslagen van de ontmoetingsdag.

Jürgen Mettepenningen besloot met twee afkortingen: GLVN en WHD. GVLN

Jürgen Mettepenningen rondt de middag af en nodigt iedereen uit op de receptie (foto hieronder)

is een letterwoord: de G staat voor Gemeenschap. We zijn een leden- en netwerkvereniging en de onderlinge verbondenheid is van groot belang. De L staat voor Levensbeschouwelijke identiteit. Dat is onze katholieke dialogeschool, onze inspiratie. De V komt van Vorming. Onze scholen draaien rond vorming en als bestuurders willen we garant

staan voor een vormingskader en voor een beleid in onze scholen zodat kwaliteitsvorming mogelijk is. De N is die van Naasteliefde, omdat we het doen voor onze leerlingen en onze scholen, die we graag zien. Als we tussen de medeklinkers klinkers plaatsen krijgen we het woord GELOVEN. In onze organisatie geloven we in elkaar, in de leerlingen, in het personeel, in de directies, in de toekomst.

De afkorting WHD - Wij Hebben Dorst - was een grapje om de gasten uit te nodigen voor de receptie in de Merodezaal. Ik had er persoonlijk het woord 'Waar-

HeiD' in gelezen, maar dat de meesten dorst hadden gekregen na zo'n boeiende namiddag, zat er wellicht niet ver naast.

Het Klimmertje

Feestelijke opening nieuw gebouw in Zellik

Op 29 maart 2018 was er de officiële opening van het nieuwe gebouw van Het Klimmertje, de vrije kleuterschool in de Kloosterstraat 3 in Zellik. Burgemeester van Asse **Koen Van Elsen** en **Edwin Fabri**, schepen voor onderwijs, mochten samen met **Jürgen Mettepenningen** de opening verzorgen. Het gaat om een uitbreiding van de bestaande autonome kleuterschool. Hiermee rondt de vzw Sint-Goedele Brussel een eerste uitbreidingsproject af in de Rand rond Brussel.

Basisschool 'Wonderwoud' en het Lutgardiscollege: samen klaar voor de toekomst!

Naar aanleiding van de officiële inhuldiging van de nieuwe gebouwen en de creatieve speelplaats van de vzw Lutgardisscholen-Brussel, bezochten kardinaal Jozef De Kesel, Brussels Minister Guy Vanhengel en dienstdoend burgemeester Christophe Magdalijs de basisschool Wonderwoud en het Lutgardiscollege in Oudergem. Samen met de leerlingen van de basisschool onthulden ze een gedenkplaat ter ere van de stichters van de school: de broeders Maristen en de sponsors.

Na vier volle jaren is het eindelijk zover: de leerlingen van het Lutgardiscollege en het Wonderwoud beschikken over hun zelf-uitgedachte droomspeelplaats en hun splinternieuwe gebouwen. Dankzij de financiële ondersteuning van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) en de vzw Aartsbisschoppelijke Colleges en Gestichten vind je aan de Vorstlaan in Oudergem een erg hippe school met voor iedereen een eigen plek.

De peuters van het Wonderwoud kregen een eigen plek waar ze kunnen ontdekken en verkennen, waar ze met hun voetjes in het koude zand kunnen spelen en waar ze kunnen klauteren en klimmen. Kortom een plek waar al hun zintuigjes geprikkeld worden. De kinderen van de lagere school ravotten sinds kort op hun speelheuvels, vliegen de glijbaan af en helpen mekaar moeilijke obstakels te overwinnen. En de leerlingen van het secundair hebben overal wat zitstenen gekregen om rond te hangen, te lezen en te praten of, voor de sportievelingen, te sporten. Allemaal kregen ze hun eigen plaatsje op één en dezelfde speelplaats waardoor de band tussen basisschool en

Nieuwe gebouwen voor het Lutgardiscollege Oudergem. Zowel de prominenten (boven) als de leerlingen (onder) waren tevreden.

Tekst en foto's: Lutgardiscollege Oudergem

secundaire school aangehaald wordt.

Die samenwerking wordt doorgezet in het pedagogisch project van beide scholen. Kathleen Van Hemelrijck en Sabine Verheyden, directeurs van de basisschool Wonderwoud en het Lutgardiscollege, zijn grote voorstanders van co-teaching en het werken met niveaueklassen. Om dit echter in praktijk om te zetten, was er hoge nood aan nieuwe, multifunctionele lokalen. Dankzij grote investeringen vanuit de vzw Aartsbisschoppelijke Colleges en Gestichten werden hun visies vertaald in geschikte werkruimtes en zijn de scholen op de Lutgardiscampus helemaal klaar om samen de toekomst tegemoet te gaan.

Personalia

Nieuwjaarsreceptie Vicariaat Onderwijs 12 januari 2018

Jürgen Mettepenningen tijdens zijn nieuwjaars-toespraak.

Het klinkt als vijgen na Pasen, maar de nieuwjaarsreceptie die het Vicariaat Onderwijs op 12 januari 2018 organiseerde voor het personeel van het Vicariaat en de talrijke pedagogische begeleiders in de statige Merodezaal was een bijzonder moment. We mochten immers kardinaal Jozef De Kesel zelf als gast verwelkomen. In zijn toespraak liet bis

schoppelijk afgevaardigde voor het Onderwijs Jürgen Mettepenningen zich leiden door het thema van de Drie Wijzen die de ster volgden. Voor ons is het pedagogisch project van het katholiek onderwijs de ster die ons leidt waar we naartoe dienen te gaan: naar kinderen en jongeren, met aandacht en zorg voor diegenen onder hen die weerloos,

kwetsbaar of van jongs af aan al gekwetst zijn. Het gaat over de zorg voor mensen, over van betekenis zijn voor elkaar. Vandaar de aandacht die het Vicariaat dit jaar wil schenken aan identiteit als integrale component van de pedagogische begeleiding, van het godsdienstonderwijs en van de lerarenopleiding. De vormingsactiviteiten voor lectoren godsdienst van de hogescholen en de godsdienstleerkrachten secundair onderwijs staan in het teken daarvan. Zo kan de ster die

Kardinaal De Kesel als eregast

we volgen opnieuw helder worden. Zoals de drie wijzen geschenken gaven, zo geven de medewerkers van het Vicariaat en de pedagogische begeleiders het beste van zichzelf. Mettepenningen dankte hen daar uitdrukkelijk voor.

Hij riep ons ook op verder voor elkaar te zorgen, elkaar te steunen, te bemoedigen, te stimuleren en te beluisteren. Meteen volgde een uitnodiging tot een reünie van vroegere en huidige medewerkers, begeleiders, inspecteurs en vicarissen op 19 april om 16u

in het Vicariaat. Tot slot sprak de bisschoppelijk afgevaardigde zijn waardering uit voor Anne, Krista en Sofie die op het secretariaat voor een warme thuishaven zorgen en kondigde hij aan dat er begin september weer een gezamenlijk startmoment van het werkjaar georganiseerd zou worden. Op het vorige had hij opgeroepen tot nederigheid. Dat adagium blijft ook in 2018 gelden. Dat belette niet dat Jürgen, samen met Peter Op 't Eynde en Guido

Foto boven: Guy Putseys krijgt een geschenk n.a.v. zijn pensionering
Foto rechts: Peter Op 't Eynde houdt een laudatio

François erg fier beweerde te zijn op het Vicariaat en de dienstbaarheid van velen. De Kardinaal sprak eveneens zijn waardering uit voor wat we doen voor de katholieke scholen. Peter Op 't Eynde ten slotte hield een laudatio voor pedagogisch begeleider geschiedenis **Guy Putseys**, die met pensioen is gegaan. Daarna mochten we klinken op het nieuwe jaar.

Nieuwe BOS-begeleider

Na lang zoeken hebben we in de persoon van **Fons Nuyens** de witte raaf gevonden om **Guido Dewinter** te vervangen als begeleider van de processen van Bestuurlijke Optimalisering en Schaalvergroting (BOS) in het aartsbisdom. Fons is sedert 19 februari 2018 halftijds aan de slag bij het Vicariaat Onderwijs en blijft daarnaast nog halftijds algemeen directeur van het Heilig-Hartcollege van Heist-op-den-Berg. Hij werd meteen ingeschakeld in de BOS-processen in de regio Leuven, de druivenstreek en Mechelen. We wensen hem veel succes.

Christelijke deelneming

Aan **Rita Mouton** (niveaucoördinator basisonderwijs) en echtgenoot **Rudi Versaen** bij het overlijden van diens moeder **Marieke Libert** (8 mei 1933 – 28 maart 2018).

Fons Nuyens, nieuwe BOS-begeleider voor het aartsbisdom

KATHOLIEKE DIALOOGSCHOOL IN DE PRAKTIJK

DEEL II

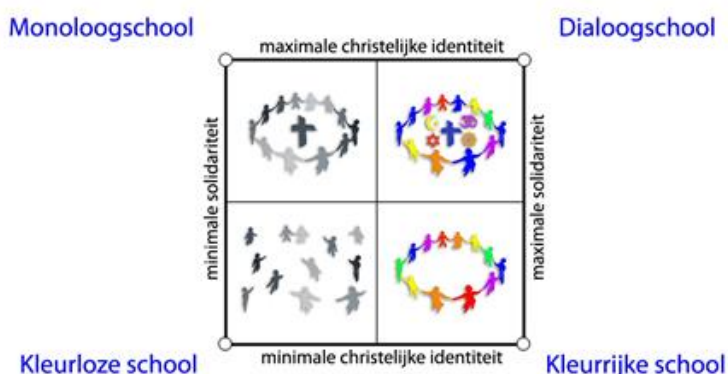

‘Dialoog’ is het centrale begrip in het project en concept van de katholieke *dialoog*-school. Dialoog kan men omschrijven als een ‘wederzijds transformatief gebeuren’: wie de dialoog aangaat, stelt zich open voor de andere en voor het andere, en komt op een andere manier uit de dialoog dan hij eraan begonnen was. Dialoog is dan ook veel ruimer en ingrijpender dan pure uitwisseling van ideeën, dialoogschool is meer dan een praatbarak!

Zowel in de institutionele identiteit, als in de professionele identiteit als in de persoonlijke geloofsidentiteit zien we ‘dialoog’ aanwezig in de voorkeursoptie die verbonden is aan het concept van de katholieke dialoogschool. In de vorige [VONDELING \(januari 2018\)](#) hebben we dit geïllustreerd voor de institutionele identiteit: katholieke scholen worden uitgedaagd om in hun algemene werking te zoeken naar de dialoog tussen christendom enerzijds en cultuur en maatschappij anderzijds. Die houding noemen we de recontextualisering. In voorliggende bijdrage van deze VONDeLing willen we illustreren wat dialoog kan betekenen voor het professioneel handelen van al wie in een pedagogisch-didactische relatie staat tot de leerling. Het moge duidelijk zijn dat ‘dialoog’ een zeer ruime toepassing kent. Het is niet alleen de dialoog die je aangaat met de andere/Andere, maar het gaat bijvoorbeeld ook over de dialoog tussen geloof en wetenschap/techniek die in de onderwijslespraktijk aan bod kan komen. In het volgende nummer zullen we dan aangeven hoe ook in het ontwikkelen van de persoonlijke geloofsidentiteit *dialoog* cruciaal is.

De Victoria Schaal: christelijke identiteit en openheid voor de diversiteit

Terwijl de achtergrond voor het bepalen van de institutionele identiteit de Melbourne Schaal was (hoe verhouden zich christendom en cultuur tot elkaar?), hanteren we voor de professionele identiteit het kader van de Victoria Schaal. Deze schaal stelt twee vragen: a) in welke mate komt de christelijke identiteit aan bod in het professioneel handelen van de school?; b) in welke mate stelt de school zich daarbij open voor de levensbeschouwelijke veelheid die typerend is voor de maatschappij en dus ook voor de school? Aan de hand van deze twee vragen kan men dan vier types van scholen onderscheiden. Voor een uitgebreide beschrijving van deze types verwijzen we naar het materiaal (kennisclips, foto’s) dat terug te vinden is op <https://www.kuleuven.be/thomas/page/dialoogschool-materiaal/>. We beperken ons hier tot de hoofdlijnen.

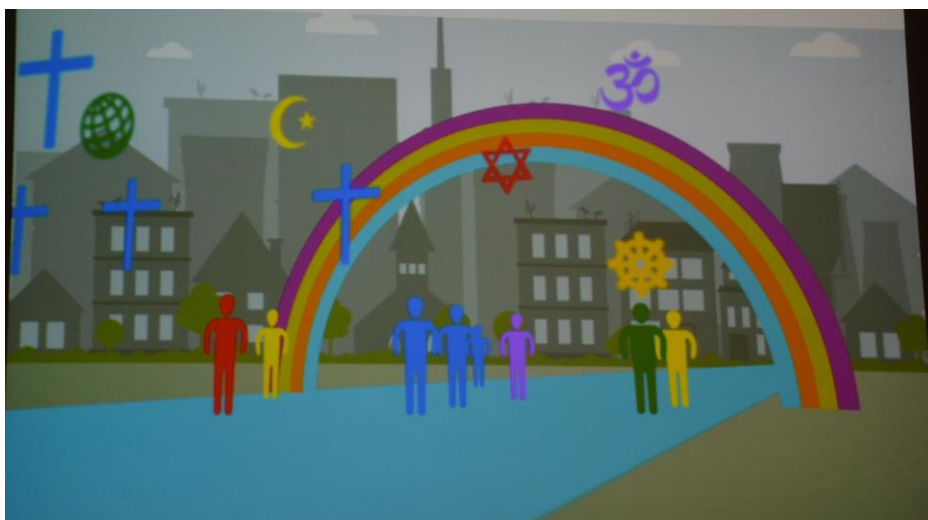
Figuur 1 De Victoria Schaal

De *monoloogschool* is het eerste type 'katholieke school'. Men zet zwaar in op de eigen christelijke identiteit, andere levensbeschouwingen worden stiefmoederlijk behandeld. Aan het eigen grote gelijk wordt niet getwijfeld in dergelijke school die omschreven kan worden als een school voor en door katholieken. In Vlaanderen zijn er zeer weinig katholieke scholen van dit type te vinden. Van nature uit zullen deze scholen eerder een neiging tot reconfessionalisering vertonen: zij willen de christelijke leer in katholieke verpakking onversneden aanbieden, zij willen terug naar de tijd dat er nog geloofszekerheden waren.

Anders is het gesteld met de zogenaamde *kleurloze scholen*. Levensbeschouwing is amper aanwezig in de schoolcultuur. Christelijke identiteit en levensbeschouwing worden beschouwd als onderdeel van het vak godsdienst. Geloof is een privé-zaak die niet in de rest van de lespraktijk aan bod moet komen. Leerkrachten zijn er om hun vak te geven, niet om over hun geloof of levensbeschouwing te spreken, ze zijn er niet om solidariteitsacties te organiseren. We merken dat vooral secundaire scholen uit het katholiek onderwijs evolueren naar dit type van scholen. De doelstelling van een school is hier vrij functioneel: kwaliteit van onderwijs wordt eenzijdig gerelateerd aan vaardigheden en kennis, een secundaire school moet voorbereiden op hoger onderwijs of op de arbeidsmarkt. De secularisering van de maatschappij zet zich in dit soort scholen gewoon door.

Tegenover de eerder afstandelijke en koude kleurloze school staat de *kleurrijke school*. In deze school laat men alle levensbeschouwingen aan het woord, solidariteit en samenwerking staan er hoog in het vaandel. In ons katholiek onderwijs zien we veel dergelijke scholen, zeker in het basisonderwijs. In de warmte van de waardenbeleving herkennen we vaak nog het DNA van de spiritualiteit van het christendom, maar deze spiritualiteit wordt niet of weinig geëxpliciteerd. Christendom, islam, boeddhisme, humanisme...: we zijn allemaal gelijk, dus waarom zouden we er dan in de lessen nog over getuigen? Het christendom is toch niet beter dan andere levensbeschouwingen?

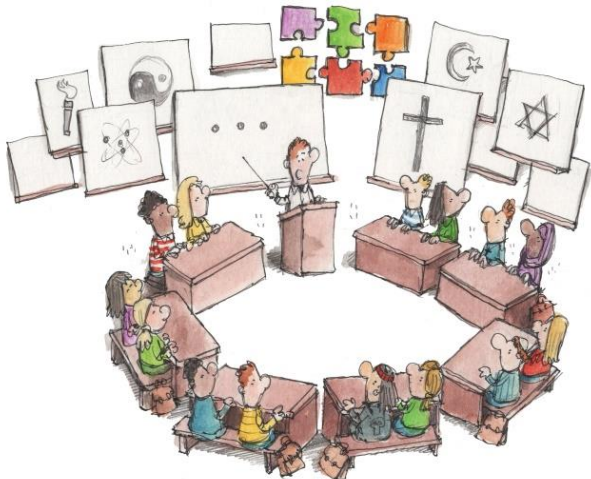
Onderzoek wijst uit dat een kleurrijke school heel gemakkelijk evolueert naar een kleurloze school. Door gebrek aan referentiekader, door minder te verwijzen naar de christelijke roots van het schoolproject dreigt het engagement te verkoelen en de inspiratie te verdampen. Uit een goed bedoeld respect voor de andere, aarzelt men om de eigen christelijke identiteit ter sprake te brengen. Men spreekt wel nog *over* de levensbeschouwingen, maar niet *vanuit* een levensbeschouwing.

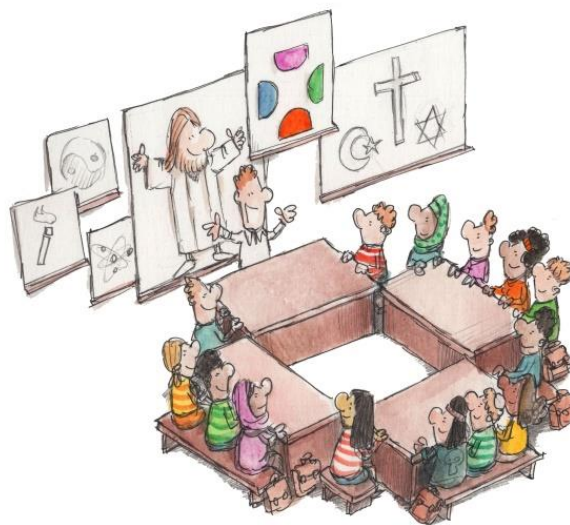
Spreken vanuit de eigen christelijke levensbeschouwing, gebeurt wel in een katholieke school die *dialogeschool* wil zijn. De rijkdom van de christelijke erfenis wil men niet verloren laten gaan. In een katholieke dialogeschool is men zich bewust van de levensbeschouwelijke traditie waarin de school staat en men wil ermee aan de slag gaan. Essentieel nu voor een goed begrip van de katholieke dialogeschool is het samengaan van identiteit en diversiteit. Op het moment dat een

leerkracht in een dialogeschool de christelijke identiteit binnenbrengt, zal hij dat doen met waarderende openheid voor niet-gelovige of andersgelovige benaderingen. Hij zal

de dialoog aanmoedigen. Op die manier wordt een school een echte oefenplaats voor wat kinderen en jongeren in de maatschappij ook moeten doen: elkaar ontmoetend en elkaar beluisterend nadenken over de eigen levensbeschouwelijke positie.

Figuur 2 Kleurrijke School

Figuur 3 Dialogoschool © Joris Snaet

Dialogoschool: een brede en uitdagende visie op vorming

Monologoschool, kleurloze school en kleurrijke school: zij hebben hun plausibiliteit en zij zijn vaak goede scholen, waar kwaliteit wordt nagestreefd en bereikt. Toch trekt Katholiek Onderwijs Vlaanderen voluit de kaart van de dialogoschool. Onze organisatie is overtuigd van de inspirerende kracht die uitgaat van het christelijk erfgoed en wil dit niet verloren laten gaan. Wil deze traditie een levendig karakter blijven vertonen, dan moet zij de dialoog aangaan met andere rijke tradities. Achter dit alles zit een maatschappelijke visie op onderwijs. Vorming van jonge mensen is zo veel meer dan het bijbrengen van kennis en vaardigheden die voorbereiden op het maatschappelijk functioneren. Hierover kan men meer lezen in het artikel dat verschenen is in *In Dialoog: [Reflecties over goed onderwijs - Pedagogie in de katholieke dialogoschool: enkele perspectieven.](#)*

Door zo expliciet in te zetten op de katholieke dialogoschool, daagt Katholiek Onderwijs Vlaanderen de scholen uit om kleur te bekennen wat hun levensbeschouwelijke identiteit betreft. Daarbij kunnen ongemakkelijke vragen de kop opsteken. Is een uitgesproken *kleurloze* school nog wel een katholieke school te noemen? Waarin verschilt een *kleurrijke* school van een school uit het gemeenschapsonderwijs? Is formeel loyaliteit betonen ten aanzien van het katholieke opvoedingsproject een voldoende grond om een school 'katholiek' te noemen?

Tegelijk mag het concept van de katholieke dialogoschool geen keurslijf worden. Verhelderend in dit opzicht is het onderscheid dat prof. Pollefeyt en drs. Jan Bouwens maken tussen [verschillende subtypes van de katholieke dialogoschool.](#)

Vorming van de leerling vraagt ook vorming van de leerkracht

Met de ander in dialoog gaan vanuit de christelijke identiteit: hoe doe je dat? De praktijk stelt ons inderdaad voor uitdagingen. Hoe kan je de evangelische inspiratie ter sprake

brengen bij leerlingen met een andere geloofsovertuiging of leerlingen die zich onverschillig en ongeïnteresseerd voordoen? En een nog fundamenteeler probleem: zijn onze leerkrachten voorbereid en opgeleid om de dialoog aan te gaan en te voeren? wat kan en mag je verwachten van een leerkracht die zelf weinig of geen affiniteit heeft met het christendom? Hierover dienen de beleidsverantwoordelijken van de school zich grondig te bezinnen. Ons lijkt het in ieder geval essentieel dat men in het aanwervingsbeleid én in de permanente vorming van het personeel aandacht heeft voor het levensbeschouwelijke aspect van hun professionaliteit. Van personeelsleden in een katholieke school moet dit toch wel de absolute vereiste zijn: dat zij open staan voor levensbeschouwelijke thema's en bereid zijn om waardierend te spreken over het christendom en andere geloofsposities. Scholen moeten van nascholingsbeleid, personeelsvergaderingen en pedagogische studiedagen gebruik maken om te werken aan levensbeschouwelijke verdieping van het personeel. Als men van leerkrachten en opvoeders verwacht dat zij de christelijke stem kunnen binnenbrengen in de dialoog, moet men hen daarin tegemoet komen door vorming te geven over Bijbel, over christelijk mens- en wereldbeeld, over de eigenheid van de katholieke leer, over geloof tout court. De overtuiging zou moeten groeien dat met het oog op de professionalisering een bezinningstweedaagse voor leerkrachten van even groot belang is als het volgen van een cursus ICT-vaardigheden.

Vier voorbeelden uit de praktijk

Wat we verstaan onder de professionele identiteit, willen we nu illustreren met vier voorbeelden uit de praktijk van een school.

- **Reflectiemoment aan het begin van de dag of van een les**

Sommigen zullen zich nog de tijd herinneren dat in de katholieke school een dag steevast begon met een gebed. Dat is dan vaak verwaterd tot het prevelen van een Onzevader of het maken van een kruisteken, wat soms niet meer was dan een formeel teken dat de les begonnen was. Een katholieke school zou zich kunnen voornemen om opnieuw werk te maken van dit 'bezinningsmoment'. Een *monoloogschool* zal dan opteren voor een klassiek gebed, waarbij men zonder meer aanneemt dat leerkracht en leerlingen zich kunnen vinden in dit gebed. Allicht zal in een *kleurloze* school een reflectiemoment niet eens aan de orde zijn, vermits in dit type van school het levensbeschouwelijke geen plaats krijgt in de onderwijspraktijk. Een *kleurrijke* school zal dan weer in het reflectiemoment streven naar een zo rijk mogelijke diversiteit van teksten uit de vele religieuze en filosofische tradities. Anders ligt het dan bij de *dialoogschool*: hier zal men het reflectiemoment aangrijpen als een kans om zowel de christelijke identiteit als de diversiteit aan bod te laten komen. Concreet zullen hier vaker teksten uit de Bijbel gebruikt worden en zal men thematisch bijvoorbeeld aansluiten bij de liturgische jaarkalender (allerheiligen, advent, kerstmis, veertigdagentijd, paastijd...), zonder evenwel de andere religieuze stromingen uit het oog te verliezen.

- **Bezinningsdagen voor klasgroepen**

Het laat zich raden hoe een *monoloogschool* de bezinningsdagen zal invullen. Het zal dan gemakkelijk gaan om een onderdompeling in de christelijke leer. Een *kleurloze*

school zal niet meer spreken van ‘bezinningsdagen’, maar eerder van ‘teambuildingsdagen’: kansen om aan de klassfeer te werken. Bezinningsdagen zullen voor *kleurrijke* scholen een kans zijn om met elkaar te spreken over levensbeschouwelijke onderwerpen zoals ‘vriendschap’, ‘stilte’, ‘lijden’, ... Dezelfde onderwerpen zullen in een *dialogooschool* aangegrepen worden als kansen om de christelijke stem hierover te laten klinken. Een *dialogooschool* zal dan bijvoorbeeld de leerlingen de kans geven om in een abdij tot persoonlijke bezinning te komen en kennis te maken met mensen die in hun levenskeuze ‘eigentijds tegendraads’ zijn.

▪ **De lespraktijk in het basisonderwijs: ZiLL !**

De leerplannen van het basisonderwijs zitten vervat in het ZiLL-concept (Zin in Leven/Leren) en zijn geschreven met het concept van de katholieke dialogooschool als referentiekader. In verschillende ontwikkelvelden liggen mooie kansen voor het grijpen om de levensbeschouwelijke dialoog aan te gaan. We nemen bij wijze van voorbeeld het ontwikkelveld socio-emotionele ontwikkeling. Daar zien we als leeruitkomst: “Ik kan op een warme en communicatieve wijze in relatie treden met mezelf en met anderen. De socio-emotionele ontwikkeling speelt in op de basisbehoefte van mensen tot verbonden leven. Bij de kinderen in de basisschool streven we enerzijds een ontwikkeling (een groei) in de breedte na: van ‘ik’ naar ‘jij’, van ‘jij’ naar ‘wij’ (en vice versa), anderzijds van een groei in de diepte waarbij kinderen gaandeweg meer en genuanceerder zicht krijgen op zichzelf, de andere en de anderen.” In deze leeruitkomst zien we meteen hoe solidariteit en spiritualiteit, diversiteit en identiteit een plaats krijgen. Een leerkracht kan dan binnen dit ontwikkelveld een thema nemen als bijvoorbeeld ‘inlevingsvermogen’ en daarin dan een bepaald ontwikkelingsdoel met ontwikkelstap kiezen, bijvoorbeeld: “In de schoenen van iemand anders gaan staan en zo diens situatie en context juist inschatten”. Concreet kan dit alles gerealiseerd worden in een les waarbij de klas een ontmoeting heeft met een blinde persoon. De les kan dan bijkomend geïllustreerd worden met een fragment uit het evangelie over de blindgeborene. Zo legt de leerkracht op een natuurlijke manier de link tussen leven en leren, tussen leerstof en levensbeschouwing.

De les kan dan bijkomend geïllustreerd worden met een fragment uit het evangelie over de blindgeborene. Zo legt de leerkracht op een natuurlijke manier de link tussen leven en leren, tussen leerstof en levensbeschouwing.

▪ **De lespraktijk in het secundair onderwijs**

De nieuwe leerplannen worden geschreven vanuit de visie van de katholieke dialogooschool. Dat betekent dat de levensbeschouwelijke aspecten die verbonden zijn aan de respectieve vakken, meer dan vroeger geëxpliciteerd zullen worden. Als ‘referentiekader’ zal daarbij het vormingsconcept gehanteerd worden. In de figuur die verbonden is met dit concept ziet men hoe de katholieke dialogooschool samen met het pedagogisch project van de school vanuit de buitenste cirkel de achtergrond vormt van de vorming die men wil aanbieden. In de tweede cirkel zijn acht segmenten voorzien. Dit zijn de wegwijzers voor het vormingsproces: (1) uniciteit in verbondenheid, (2) kwetsbaarheid en belofte, (3) gastvrijheid, (4) rechtvaardigheid, (5) duurzaamheid, (6) verbeelding, (7) generositeit en tenslotte (8) de schoolleigen inspiratie en traditie van waaruit men sommige wegwijzers kan beklemtonen of andere wegwijzers naar voren kan schuiven. Hoe het levensbeschouwelijke in de vakken van het secundair onderwijs betrokken kan worden, wordt geïllustreerd met de Vakspecifieke Impulsen op School (de zgn. VISjes). Voorbeelden hiervan zijn hier terug te vinden.

Figuur 4 ZiLL

Figuur 5 Vormingscirkel

Dit zijn de wegwijzers voor het vormingsproces: (1) uniciteit in verbondenheid, (2) kwetsbaarheid en belofte, (3) gastvrijheid, (4) rechtvaardigheid, (5) duurzaamheid, (6) verbeelding, (7) generositeit en tenslotte (8) de schoolleigen inspiratie en traditie van waaruit men sommige wegwijzers kan beklemtonen of andere wegwijzers naar voren kan schuiven. Hoe het levensbeschouwelijke in de vakken van het secundair onderwijs betrokken kan worden, wordt geïllustreerd met de Vakspecifieke Impulsen op School (de zgn. VISjes). Voorbeelden hiervan zijn hier terug te vinden.

Deze impulsen zijn volgens een vast stramien opgebouwd. Vertrekpunt is een item uit de leerstof of de actualiteit waarbij de nodige oriëntatie en achtergrond gegeven wordt. Daarna vindt men een reeks vragen die passen in het hermeneutisch-communicatief model. In dat model worden de leerlingen eerst geprikkeld om na te gaan welke houding zij zelf aannemen tegenover de gestelde problematiek. Vervolgens gaan zij de dialoog aan met elkaar en met de maatschappelijke diversiteit: “hoe denk jij daarover? hoe denkt men daarover in onze wereld? welk standpunt nemen christendom en andere levensbeschouwingen in?”. Ten slotte wordt ook gekeken naar linken met de eigen schoolse praktijk.

Wat in basisonderwijs via ZILL nagestreefd wordt, nl. de verbinding leggen tussen leren en leven, kan ook in secundair onderwijs. Ook hier zou bijvoorbeeld een lessenreeks opgebouwd kunnen worden rond het thema ‘blindheid’. De bijbelverhalen over blindheid (denk bijvoorbeeld ook aan de bekeringsverhalen van Paulus) kunnen dan in dialoog gaan met verhalen uit andere tradities waarin blindheid aan bod komt. Denken we maar aan de ‘blinde ziener’ Teiresias in de Griekse verhalencyclus rond Oedipus. Of neem het verhaal van [‘de vier blinden en de olifant’](#). Dat verhaal uit India wordt overigens ook uitvoerig en diepzinnig besproken door Lieven Boeve in zijn boek *‘Onderbroken traditie’*, meer bepaald in het negende hoofdstuk: een ware kluif voor wie dieper op de betekenis van godsdienst wil ingaan... Men moet wel ziende blind zijn om niet in te zien hoeveel kansen tot levensbeschouwelijk gesprek er aanwezig zijn in zovele lessen.

Tot slot

In het nieuwe [Referentiekader voor Onderwijskwaliteit](#) worden vier kwaliteitsverwachtingen geformuleerd. Eén daarvan gaat over het beleid: “De school voert een beleid, rekening houdend met haar context en inputkenmerken.” Binnen deze kwaliteitsverwachting lezen we als nadere toelichting: “De school ontwikkelt en expliciteert haar gedeelde waarden, missie en visie. Ze houdt hierbij rekening met haar context- en inputkenmerken. De school streeft duidelijke en gedragen doelen na en ontwikkelt een strategie. Ze stimuleert alle teamleden om zich hiervoor gezamenlijk in te zetten. In het beleid dat de school voert, is er gerichte aandacht voor zowel de onderwijskundige werking als voor het personeels- en professionaliseringsbeleid, het financieel en het materieel beleid. Keuzes op onderwijskundig vlak worden vertaald in het personeels- en professionaliseringsbeleid en het financieel en materieel beleid van de school.”

Katholieke scholen worden geconfronteerd met tal van uitdagingen. Veel van deze uitdagingen sluiten evenwel vaak nauw bij elkaar aan. De decretale oproep om als school een sterk beleid te voeren met een duidelijke missie en visie, is een gemeten voorzet voor het concept van de katholieke dialoogschool. Hier ligt een unieke kans om aan onderwijskwaliteit de levensbeschouwelijke toets te geven die van onze katholieke scholen eigentijdse en kritische leergemeenschappen maakt, waar volwassenen en jongeren tegen de achtergrond van een christelijk referentiekader en in dialoog met andere levensbeschouwingen met open blik kijken naar zichzelf en naar de maatschappij.

Dit zegt de Heer: “Zie, Ik ga iets nieuws verrichten, nu ontkiemt het – heb je het nog niet gemerkt?” Jesaja 43,19

Wordt vervolgd. In het volgende nummer zullen we spreken over de persoonlijke identiteit. Wie wil, mag op deze bijdragen altijd reageren: paul.vereecke@vikom.be
Paul Vereecke, coördinator katholieke dialoogschool Mechelen-Brussel